

OROL.

Obrázkový časopis
pre zábavu a poučenie.

Zodpovedný redaktor, majiteľ a vydávateľ

Mikuláš Št. Ferienčík.

Ročník IX.

1655

V T. Sv. Martine.

Knih tlačiar sky učastinársky spolok.

1878.

ced.

1000

1000

N
S
N

A
P
V
V
N
K

J
R
K

V
N
V
Z

L
K
F
N
B

V
P
K
K
M
P

M
M
C

O B S A H.

	Strana		Strana
Básne.			
Nepoznaný. J. Štúr	14	Na zašlý ráj. Cyrill Gallay	309
Sväto-martinským Sokolom. Daniel Maróthy	23	Vila. Janko Alexander	314
Nezvädlé kvety. Básne ku oslave Štefana Moysesu v čas úvodu jeho na baňskobystrickú biskupskú stolicu. Andrej Sládkovič a Ján Chalupka.....	34	Nehni, chlape! Hviezdoslav	321
Adamovi K. Ku dňu jeho slavnostného 60-ročného jubileuma.....	42	Na východnom nebi. Bohuznámy	—
Pieseň adventnia. Samo Bohdan Hroboň	63	Čože tak koluje...? Bohuznámy.....	322
Vyhnanci. J. Š.	71	Tam vonku... Hviezdoslav.....	328
Venovanie. (Labutia pieseň.) Z pozostalých rukopisov † Dan. Maróthyho	85	Podmienka. Koloman Banšell	337
Na Genezarethe. Ján Alex. Fábry ...	90	Moja láska. Cyrill Gallay.....	—
Knieža z Turanu. Perská ballada. Dľa Mirza Šaffy-ho prel. Dr. Fr. Ježko	97	Na troskách lásky. Cyrill Gallay	—
Jasenné zvuky. Hviezdoslav 113, 254,	283	Obrazy zo života, povesti, poviestky, cestopis, besiedky, divadlo atď.	
Rajah. M. Dumný	118	Kvetinárka. Obrázok z veľkomestského života. Od Miloslava Dumného 2, 29, 58, 85, 114, 142, 170,	199
Keď Pán Bôh chodil po svete. (Poviedka.) Dľa horvatského: Čáran ..	125	Perla ľubietovská. Poviestka z tureckých časov. A. E. Timko	7
Vít. (Na ukážku z väčšej básne Vajanského).....	141,	Zo Slovenska do Italie. Cestopisné obrazy od Laskomerského ..15, 36, 64, 91, 118, 146, 181, 214, 238, 262, 290,	322
Na burse. M. Dumný	155	Janko Polienko. Juhoruská prstonárodnia povest. Preložil Sytniansky.	23
Viera a nevera. (Z perského.) Joz. Jančo	174	Staré carské mesto Trnovo v Bulharsku	26
Zima. (Svob. dľa Hegesippe Moreau.) Jozef Jančo.....	198	Pes. Povest' od I. S. Turgenieva. Z pozostalých rukopisov † Bohuša Nosáka-Nezabudova	43, 71
Devina smrť. G. Dérer	213	Gabrovo.....	51
K horám. G. Čakovský	226	Šach — matt. Preložil Petruškin.....	75
Hrobár. G. Čakovský	—	Drinopol	84
Napomenutie. Jozef Jančo	237	Lukeria. Od I. Turgenieva. Poslovenčil Jozef Jančo.....	98, 126
Bratom. (K utvoreniu „Kola“ v Prešove r. 1871.) Koloman Banšell ...	—	Za svoje prijaté deti. Besiedka od Vil. Györyho. Prel. M. Dumný 102, 129,	160
Večerný spev. Cyrill Gallay	245	Samovraždou k ženbe. Fraška v jednom dejstve. Dľa cudzej humoresky: Mladen	156, 190
Pozri, šuhaj, pozri... Janko Dušný..	262	V zákutí sveta. Povest. Mladen ..175, 203, 227, 255, 283,	314
Keď hrá sa tí jare... Kolom. Banšell	268	Pokračovanie v sberke slovenských porekadiel. Jacovský.....	245
Mohyla. Bohuznámy	—	Mlynárova dcéra. Povest' z Pohronia. A. E. Timko.....	269, 300, 329
Poetom XIX. storočia. (Svobodne dľa A. Petöfiho.) Cyrill Gallay.....	277		
Milene. Janko Alexander	289		
Maria. Hviezdoslav	297		
Obraz. Cyrill Gallay	309		

	Strana
Životopisy.	
✓ Andrej Sládkovič	26
Pápež Pius IX.	49
Pápež Lev XIII.	50
Generál Skobelev	83
Daniel Maróthy	107
Barón Jozef Filippovič	222
Generaladjutant Alexander Dondukov- Korsakov	249
Eliška Krásnohorská	—
Podmaršal gr. Ladislav Szapáry	277
Podmaršal barón Štefan Jovanovič	310
Dr. Ján Bleiweis	—
Jozef Ignác Kraszewski	337
Rozličnosti.	
Drobnosti 51, 108, 136, 166, 194, 223, 250, 278, 311,	338
Literatúra a umenie 56, 110, 139, 167, 195, 224, 251, 280, 312,	338
Smrť Daniela Maróthyho	107

	Strana
Listáreň redakcie a administrácie 28, 56, 84, 196, 224, 252, 286,	312
Čtenému obecnstvu 84, 112, 168, 224,	340

Vyobrazenia.

Andrej Sládkovič	1
Staré carské mesto Trnovo v Bulharsku	17
Pápež Pius IX.	29
Pápež Lev XIII.	37
Gabrovo	45
Generál Skobelev	57
Drinopol	68, 69
Polný zbrojmajster b. Jozef Filippovič, hlavný veliteľ okupačnej armády ..	197
Generaladjutant Alexander Dondukov- Korsakov	225
Eliška Krásnohorská	241
Podmaršal gr. Ladislav Szapáry	253
Podmaršal barón Štefan Jovanovič	281
Dr. Ján Bleiweis	297
Jozef Ignác Kraszewski	313

7812.

OKROL

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor:

ANDREJ TRUCHLÝ - SYTNIANSKY.

Roč. IX.

Turč. Sv. Martin, 31. Januára 1878.

Číslo 1.

Andrej Sládkovič.

Kvetinárka.

Obrázok z veľmestského života.

Od Miloslava Dumného.

Nech sa líbi z týchto lacných kvetov, krásnych kytiek!“
 „Tys najkrajší kvet medzi nimi!“
 „Dobre naučili ste sa pochlebovať, pane!“

„Na čo tu pochlebovania? Tys krajšia lež všetky tvoje kytky a lacné kvety. Tuším, že tys nie tak lacná sťa tie tvoje kvety?“

„Nie som na predaj, pane! U nás ide mnoho po turecky, ale obyčaj ženské predávať vzdor túžbam mnohých mladých pánov ešte sa u nás neudomácnila.“

„Vtipné dievča veru, brat môj! Odkiaľ si, dievčatko?“

„Opýtajte sa mojej kytky a kvietkov, či vám povedia, odkiaľ sú?“

„Veď si asnaď nevyrástla na poli alebo v záhrade, jako to tvoje kvieťa?“

„Trebars i tak, mladý pane. Čo nás potom. Koho by mohol zaujímať osud ubohej kvetinárky?“

„I mňa, šumná deva. Povedz mi, odkiaľ si, jako ti je meno?“

„Kúpte radšej kvety. Hľa, to osud devy: rozvíje sa, kvitne sťa ten kvet, kým vonia bavia sa s nim, keď odkvitne, uvädne, zahodí ho, pošliapu ho — nedbajú viacej oň.“

„Tak? Ty sa teda chrániš vlúdnych rečí mladíkov? Dobre máš. Sem daj, odkúpim ti všetky tvoje kvety. Čo stojá, porátaj, ale meno svoje mi povedz.“

„Tu máte teda všetky. Bude že sa tešíš ubohá mať moja, ktorej som taký výrobok ešte nikdy neprinesla jako dnes.“

„Máš matku?“

„Tak ju volám. Ona je dobrá stareнка, opatruje ma starostlivo.“

„No, to je dobre. Ale tvoje meno — povedz mi ho už raz, povedz.“

„Mariou ma krstili, no, tu v Budapešti volajú ma Irmou.“

„Irma a Maria sú pekné mená tam, kde jich majiteľka je peknou, jako si ty.“

„Ďakujem zase za pochlebne dvorenie, pane, to mi už mnohí riekli, ale som ani jednomu neuverila. Ďakujem vám, pane, za vaše dobré srdce. Pán Boh vás požehnaj za to, že ste dvom chudobným stvoram veľikú radosť urobili. Majte sa dobre, rozkážte i na druhýraz, voždy vďačne slúžim. S Bohom!“

Kvetinárka Marina hlboko sa poklonila dvom mladým šuhajom a radostne spiechala ďalej.

Rozhovor tento viedol sa v hostinci u „zeleňého súdku“ v jedon večer medzi kvetinárkou a dvoma priateľmi, Jankom Blyskavým a Fedorom Skočným, študujúcimi na budapeštskom všeučelišti. Jedon z nich bol filologom, druhý právnikom. Nevedeli sa prečudovať nad pôvabnou, nevinnou a šlachetne smýšľajúcou predavačkou kytiek, jakej nikdy vo veľmeste nevidali.“

„Tato nenie z tých obyčajných kvetinárov,“ riekol Fedor.

„Brat môj Fedor, ktože ju vie? Možno, že je nad všetky prefikanejšou,“ preročil Janko.

„Hja, veď ty hneď nad každým palicu lámeš! Choď mi už s tým svojim príslovím, že „homo homini lupus!“

„A ty s tým svojim optimismom! Čoby dobrého bolo v Budapešti? Jakú cnost by mohol hľadať a nachodiť kto u kvetinárky, ktorá sa po hostincoch potuluje?“

„Hovor si, čo chceš, ja držím s Petófim:

„Tisztább szívetek láttam

A koresmában már

Mint minőket napónta

Lát térdelni az oltár.“¹⁾

„Choď mi i so svojim Petófim! Mojim básnikom nenie! To jeho večné: bor, leány, szerelem!“²⁾

¹⁾ „Často čistejšia nevinnosť

Srdca tých mi žiarí

Čo sú v kréme, lež čo denne

Klačia pri oltári!“

²⁾ Víno, deva, ľúbosť.

„Nono, nezabúdaj, že Petófiho oduševňuje i niečo vyššieho, že i vlast. Ja sa naskrze nemienim s tebou o básnických výtvoroch hádať; ja hovorím o skutočnom živote, a v tom je takýchto neobyčajných diev, jaká je táto kvetinárka, málo, ver mi, veru málo.“

„Zle poznáš svet. I taká kvetinárka nosí náličnicu, i tá sa vie pretváriť.“

„Rád by som poznal toho filozofa mimo teba, ktorý by i z jej rečí faleš a pretvárenosť vyčítal mohol. Zplákni si žlč pohárom čerstvonaliateho, bratku, a neblúzni do sveta.“

Fedor hrmotne zacenkal a naložil sklepníkovi, aby naplnil vyprázdnené poháre.

Nastalo ticho. Šuhajci boli by istotne dosavádnym predmetom viacej sa nedrážili, keby to náhoda tak nebola hcela.

Do teremu vstúpila iná kvetinárka.

„Nech sa líbi kvety! Pre zalúbených ľudí sú tieto kytky. Nech sa líbi, prosím. Sú to kvetiny, ktoré získajú polúbenie.“

„To je zretedne hovorené,“ slovil Janko.

„Neveríš, že zretednejšie od Army?“

„Trebars, ale za to sú ony všetky preca len sebe rovné.“

„Nech sa líbi kvety — pre zalúbených.“

„My nie sme zalúbení, nepotrebuje ich.“

„Na každú kytku dva bozky nádavkom.“

„Pfu, hanbi sa, deva!“

„Nuž a čože?“

„Hrozné!“

„Prečo hrozné? Vy ste mladí ľudia? — Smiešní to mladí ľudia!“

„Beda ti, deva, jestli opravdu tak smýšľaš.“

„Nie ináč. Kým som mladá, tak. Starosť príjde dosť skoro, potom pôjdeme do kúta a budeme bozkávať pátričky, tak jako naša starká Julia.“

„A ty sa nedesíš takej budúcnosti?“

„Čoby? Mám príklad na kvetoch. Kým kvitnú, trháme, voniame ich; keď odkvitnú, odhadzujeme, šliapame ich.“

„Pán Boh ťa naprav.“

„Ďakujem. Keď nič nekúpíte, to slabá potecha. Kázne počúvať chodím k Františkánom; po hostincoch predávam kvety. S Bohom, pobožní pánkovia! . . . Kúpte kvety, nech sa líbi kytky!“

Deva vzdialila sa a už predávala svoje kytky pri iných stoloch. A našla odbyt.

„Tu máš, Fedorko, živo ztvrdené moje tvrdenie. Všetky sú rovnaké!“

„Nepravda, Janičko! To voda na môj mlyn. Tá prvá je anjel a táto satanáš.“

„Naopak. Táto je aspoň úprimná a tamtá s náličnicou.“

„Stavme sa.“

„Neviem nač. Jakože sa presvedčíme? Kdeže sa s ňou sídeme? Kto ju bude stopovať?“

„Stavme sa len tak na zdarboh. Ja staviam desať zlatých na dobrý cieľ. Stojí?“

„Stojí. I ja tolko.“

„Ja tvrdím,“ riekol vážne Fedor, „že je Marina deva úprimná a nevinná. Jestliby sa k môjmu žiaľu opak toho pri nej dokázal, zaplatím tých desať zlatých.“

„Hahaha,“ rozosmial sa Janko, „ani desať krajciarov by som za jej úprimnosť nevložil; ale opačné tvrdiac, kladiem i ja desať zlatých na dobrý cieľ. Môj milý dobrý cieľ, istotne jich nikdy neuvidíš. Ja jich veru neprehrám.“

„Bude, jako bude. Tedy stojí!“

„Stojí.“

Janko s Fedorom dopili, z hostinca od „zeleného súdka“ poberali sa preč a za nimi zavznievalo úlisné:

„Nech sa líbi kvety. Pre zalúbených ľudí sú kytky! Nech sa líbi, prosím! Za každú kytku jedon bozk nádavkom. Nech sa líbi, prosím!“

II.

„Päť rokov svojho manželstva prežili sme šťastlive, duša moja! Veď za tých päť rokov nášho spoluzitia jasné nebo ani na okamženia sa nezakalilo, ani jedon jedinký obláčok žiaľu nezastienil, nezachmúril nám slnko nášho obapolného blahobytu. Neslz, srdce moje, nehréš proti Bohu! Šťastní sme boli a šťastnými budeme i na ďalej z Boha pomoci. Dosť máme požehnaní, uspokojme sa, ešte nás i väčší môže Pán Boh rozveseliť. Veď je u neho všetko možné!“

Tak prihovárал sa driečny polesný Ivan Dubský svojej milovanej polovičke Katici, držiac ju objatú vo vernom náručí.

Katica blažene usmievala sa milému svojmu manželovi, ale vzdor tomu blaženosť prezradzujúcejmu úsmevu nemohla ubrániť bohatému prúdu slz, čo sa z jej modrých veľkých očí tiesly a na ružové líčka cícorkom si tiekly. Či to byly slzy radosti?

„A ty len ďalej slzíš, Katica moja? Prečo ma tak zarmucuješ? Či som si to za svoju vrelú lásku zaslúžil?“

„Oj, odpusť milý môj, odpusť slabej žene! Ja sa nemôžem ubrániť slzám. Tvoja verná láska blaží ma na veky, ale táto tvoja láska ma i zkmucuje.“

„Tomu nerozumiem, Katica moja!“ sloval Ivan chladno a vyvinul sa z náručia svojej žienky.

„Nehorši sa, drahý môj, nehorši sa na mne slabej žene,“ sopiała Katica ruky a úpenlivo prosila svojho manžela. „O, čože by som len bola bývala bez teba? Tys môj milenec, môj otec, môj ochranca, môj najväčší dobrodinec po Bohu, tys mne všetko! A ja, ja som nie v stave žiadnu, ani tú najmenšiu radosť srdcu tvoju spôsobit.“

„Uspokoj sa, srdce moje. Keď je len to príčinou tvojho žiaľu a slz, tak sa márne trápiš, nadarmo sužuješ. Či ma nemiluješ, či si mi nebe na zemi neotvorila?“

A blažený manžel zase pritisol na vrelé srdce milovanú manželku svoju.

„Teší sa srdce moje, Ivan môj, že lásku moju nehom si prezývaš; ale veď ono je tak nedokonalé! Vieš, kto býva krom najvyššej Bytnosti v nebi?“

„Nuž?“

„V nebi bývajú anjeli... Ach, a u nás jich niet!... A polutuj sa Bože, snaď ani nikdy nebude!“

„Jako to?“

„Manželstvo bez detí je manželstvo smutné, otupelé, neveselé!“

Ivan zamyslel sa a z Katiciných modrých očiek slzy zas cícorkom tiekly.

„Ej, neplač, duša, veď nám milý Boh, ktorý nás tak požehnáva, ešte i dietky popriať môže!“

Bol príjemný jarný večer, keď si naši manželia takto besedovali. Vonku bolo sa už sotnilo a posvätné ticho panovalo v prírode.

Mesiačik na nebi vystrčil bol svoje rožky a hviezdíčky trblietať sa počaly na oblohe nebeskej jako by sa boly usmievaly dolu na horáreň, parohami jeleňmi ozdobenú a žehňaly nebeským požehnaním svojim v nej prebývajúcim tak veľmi sa milujúcim dušiam. Tichý vetriček zašelestil v rozvetvených stromoch, jako by bol tiež šeptal lubé jim pozdravenie svoje. A v hústave zanôtil si slávik elegie svoje, jako by bol nôtil o velikej ľúbosti, ale i velikej žalosti srdca Katicinho.

A na oblok horárne ktosi zľicha zaklopal.

Otvorili sa dvere. Dnu vstúpila známa stará Dora s batožkom na chrbte, ktorý priam, len čo svoje „pochválen“ vyslovila, opatrne na lavicu zložila.

„Dovoľte, milí moji, dovoľte, aby som sa posadila; veru som pod hen tým batôžkom veľmi ustala.“

„Nuž, čože ste nám dobrého doniesly, Dorka?“ pýtal sa polesný. „Či u nás prenocujete a zajtrá pôjdete liečivé zeliny sbierať?“

„To nie, teraz nie, pane polesníčku môj drahý, už som si tolko dnes zarobila, že nebudem musieť ani do roka liečivé zeliny sbierať.“

„Asnaď vás dákesi neobyčajné šťastie potkalo,“ zamiešala sa do reči Katica, „a vy ste rázom zbohatly.“

„Také nečo, milená pani polesná, také nečo; ale vidíte, ja som nikdy sebecká nebola a preto som z mojej radosti i vám prišlo.“

„A máte ju snaď v tom batôžku pre nás schovanú?“

„Také nečo, milená panička moja, také nečo. Podívajta sa len na tú krásu,“ slovila odhrnúc hrubú šatku, ktorou košík, čo priniesla, zakrytý bol.

Ivan i Katica len čo do košíka nazreli prekvapene zvolali:

„Dieťa!“

„A jak krásne dieťa!“ dodala Dora.

„Vskutku utešené dieťa,“ riekol významne Ivan, čo Katica ani očí z neho nezpúšťala.

„Žiadali ste si voždy mať dietky, milá panička.“

„Teraz práve sa vyplakala, že jich nemáme.“

„Nuž majte si toto.“

„Čo s tým chcete riečiť, Dorka?“

„Aby ste vzali toto pekné dieťa za svoje.“

„Za svoje? Kde ste to dieťa vzali?“ pýtal sa Ivan.

„Kde som ho vzala? Veď som ho neukradla! Dali mi ho, áno na to mi ho dali, aby som ho vám zanesla, aby ste sa vy s nim potešili.“

„A čie je to dieťa?“

„Vaše, keď chcete.“

„Jako môžeme chcieť cudzie dieťa?“

„Kto nemá svoje vlastné, nech sa smiluje nad cudzým dieťaťom a Pán Bôh ho požehná.“

Dieťa otvorilo očičky. Jaké to očičky! Jako anjelsky sa ono na Katicu usmievalo! Nemohla sa zdržať, aby ho na ruky nevzala a nevybozkávala.

„Či si podržíte to pekné dieťa?“

„Jaj Bože môj!“ slovila Katica, „ja si ho podržím, jaké je utešené!“

„Jako ho môžeš podržať,“ usmial sa potutelné Ivan, „keď ani nevieš odkiaľ je a odkiaľ ho Dora má?“

„Čie je, odkiaľ ho mám? To je tajomstvo. Otázka je, či ho chcete prijať? Za desať rokov máte každoročne dostávať sto dukátov za jeho vychovávanie. Po desať rokoch budete ho držať za darmo.“

„A nepríjdeme do žiadnej odpovedi?“ naliehal Ivan.

„Ste vy divní ľudia. Či sa vám mám božiť a prisahať?“ Pán Boh vás požehná!“

Stará Dora vyčítala sto dukátov na stôl za prvý rok.

Ivan odložil jich s tým doložením:

„Tých sa nedotkneme. Máme, čo nám treba. Tie budú ubohému dieťaťu.“

A Katica?

Kto opíše radosť jej? Ona držala dieťa, malé, pekné dieťa v náručí.

III.

V panskom kaštieli, ktorý v čarovnej doline leží nad dedinkou Podhorou, bol jedného dňa smútok veľký. Hlava grófskej rodiny, starý pán Adeodat Podhorský ležal mŕtvý na márach. Dvaja dedičia, syn a dcéra, stáli

v rôznych citoch u nich. Mladý gróf Aurel stál tam v hrdom povedomí tej prednosti, ktorú mu smrť otcova dala; veď mal byť neobmedzeným pánom rozsiahleho statku, mal byť dedičom slavného mena a v tejto sláve jeho nemal sa deliť žiadon s nim. Sestra jeho Ella, vydaná Turský, bola pravou protivou brata svojho. Vyzerala sta to Božie umučenie. Bola zronená, ano zničená docela. A jak by nie? Nebola sa s otcom ani smierila, odpustenie pred smrťou jeho nedosiahla, ačkoľvek sa s nim v hneve bola rozišla.

Hoj, byly to smutné hodiny pre Ellu, tie hodiny, ktoré iným devám zvykli byť najblaženejšími, najradostnejšími na svete! Smutné byly hodiny jej vydaju. Ženíchom jej bol chudobný stotník Eugen Turský, s ktorým sa čo kadetom na výchove vo veľmeste bola poznala a odktorého by vzdor otcovskému hnevu a bratovmu posmechu za ten svet nebola upustila. Eugen bol krásny, rázu plný muž a pre Ellino srdce bol on jediným na svete, nič nebolo v stave z jej srdca ho vyraziť. Kto vysloví, kto opíše tú blaženosť, ktorú jej srdce v jeho objatiach cítilo? Keď bol prišiel už čo stotník do kaštiela a Ella mu v parku vyšla v úsrety, keď sa večer pod lipami schodili a pri mesiačku si večnú lábosť slubovali — jaké to byly slasti! Ella bývala najviac samotná doma, starý i mladý gróf poľovali celé týždne. I teraz ešte ponavštevuje Ella všetky tie miesta rozkoše, ktoré jej na veky pamätnými zostanú a znovu jej srdce cíti to blaženie a duša sa kochá v tej slasti minulej.

Ale ku slastiam tým primiešať sa zvykla i rozpomienka bolastná, ach, horká by blen. Len za niekoľko dní trvala blaženosť, potom prišly ťažké, hrozne ťažké chvíle.

Jakonáhle sa otec so synom domov vrátili, hlásil sa stotník Eugen Turský u grófa. Ten ho z počiatku po gavaliersky vlúdne prijal, áno i svojmu synovi Aurelovi predstavil, s ktorým sa švarný stotník skoro skamarátil. Za dva, tri dni nedošlo na to, aby stotník s grófom o príčine svojho príchodu do kaštiela bol mohol prehovoríť. Ani to nemenilo nič na veci, keď pri prvom obede predstavil Aurel Eugena sestre svojej a ona soznala, že sú

starí známi ešte z velmesta, kde on kadetom a ona v pensionate bola. Vznešení ľudia na maličkostiach sa nepozastavujú. oni žijú so svetom a na svete, majú mnohé známosti, každé sretnutie sa s inými a doznanie sa o ňom nerobí jich tak zvedavými, jakými zvykli byť v podobných prípadoch ľudia nižší, malichernejší. Ale čo zase u nižších nenie obyčajou, to majú vyššie stavy, že keď kto chce s nimi prísť do bližšieho styku, tu sa mu dokonale nazrú do očí a opytujú sa ho nielen kto, čo je on, ale i kto, čo bol jeho otec, ded, praded až neviem už do ktorého kolena.

Prišiel čas po obede raz na vyjavenie príčiny stotníkovho príchodu do kaštiela. Gróf požiadal Turského do svojho kabinetu. Turský prosil grófa, aby mohla i komtessa Ella prítomnou byť. Gróf privilil a privilať dal dcéru, ale spolu naložil prísť i synovi Aurelovi. Keď vraj dcéra má byť prítomná, teda majorenný syn tiež chybovať nesmie, to by bolo proti všetkej aristokratickej etikette.

Gróf vyzval stotníka, aby predniesol záležitosť.

„Osvietený pane gróf,“ počal stotník pevným hlasom, „prichádzam do slavného vášho kaštiela v tej najdôležitejšej záležitosti, záležitosti to môjho srdca, budúceho života.“

Oba grófi premerali najprv ostrým zrakom hovoriaceho stotníka, potom Ellu, ktorá stydlive zraky svoje zklopila.

„Hovorte srozumiteľnejšie, pane!“

„My sme sa s komtessou Ellou ešte pred ôsmymi rokmi vo velmeste poznali.“

„Komtessa Ella, moja dcéra mi o tom nič nehovorila, bolo to snáď len obyčajné okamžité sretnutie sa mladosti. Snáď ste si dopisovali?“

„Neprestajne,“ vyznávala Ella.

„Má to mať vážnejšie následky?“ pýtal sa gróf zamračene.

„To žiadosť naša.“

„Oho, len za seba hovorte, pane stotníku! Hovor, dcéra moja, je to i žiadosť tvoja?“

„Dovolíte-li, ano, otče!“

„Žiadate ruku mojej dcéry, komtessy Elly?“

„Som tak smelý. Najvyšší vrchol šťastia dosiahol by som, keby som ju obdržal a nechcem žiť viac na svete, jakby som sa jej odriecť musel.“

„Počula si, Ella? Čo ty na to?“

„Moje srdce to isté cíti,“ slovila ona skoro šepotom.

„Tak ti budem gratulovať, Elluška moja!“ sblížil sa k sestre Aurel.

„Nie tak na náhle, pane synu! Tu i my máme slovo!“

Na to obrátil sa zase k Turskému.

„Pane stotuťku, ste gróf?“

„Nie som.“

„Baron?“

„Nie som.“

„Šlachtic?“

„Ani to nie.“

„Čo teda?“

„Vojak.“

„A sedliak!“ vykrikoval Aurel, obrátil sa k nemu chrbtom a slovil k otcovi: „Otče, jako sa ten človek opovážil?“

„Hrozná nestydatosť!“

„Neslýchaná vec!“

„To žiada zadostučinenie!“

„Nemožno, otče! Ja sa so sedliakom biť nemôžem. Dám sa sluhom svojim pomstiť na ňom.“

A s opovrzenia plným pohľadom na sestru Ellu, ani pozoru za hodného stotníka nedržiac odkvapil Aurel z kabinetu.

„Otče môj, ja bez neho žiť nemôžem!“ plakala komtessa Ella.

„Netláčaj, nerozumné dievča; tak sa ponížiť nesmieš! — Pane, vy ste ešte tu? Nakladám vám na skutku, aby ste môj kaštieľ opustili!“

„Bezo mňa ho nesmieš opustiť, Eugen!“ priskočila Ella k nemu a chytila ho za ruku.

„Tak — kľatba moja s tebou, ničomnica! Ja sa ňa odriekam, ja ňa vydedím!“

To bolo poslednýraz, že Ella s otcom hovorila, jeho videla. S Eugenom opustila kaštieľ, vydala sa za neho, ale smutná, veľmi smutná to bola svatba! Láska Eugenová bola síce hodná každej obeti, ale hnev a kľatba otcova a opovrzenie bratovo ťažkým ozrutným kameňom ťažilo na srdci jej. Pokiaľ otec žil

neukazovala sa Ella v kaštieli. Smrť jeho oznámil jej Aurel s tým pripomenutím, že je jej čo dcére voľno k poslednej počestnosti otcovej dôjsť, ale bez muža, to že bola poslednia vôľa zvečnelého.

Tak stála teraz zronená a zničená Ella u már otcových, s ktorým sa nebola smierila.

Po pohrabe dal Aurel úradne otvoriť v prítomnosti Ellinej závet otcov. Ten znel: že

neobmedzeným pánom a universálnym dedičom všetkých panství grófstva Podhorského zostáva syn Aurel; na nevdačnú a šediny otcovské zneuctiacu dcéru Ellu že na tolko preca otcovské srdce ohľad bere, na kolko prvorodenému dieťaťu jej porúča dve výnosné panstvá zo statkov grófskych; jaknáhle by ale dieťa to zomrelo, i toto prestať má a panstvá pripadnú universálnemu dedičovi.

(Pokračovanie.)

Perla ľubietovská.

Poviestka z tureckých časov.

I.

Čarokrásnym tvorila mať príroda naše šumné Pohronie, tvorila ho príjemnou zahradou, pretkávanou dumným Hronom, bystrou slovenskou vodou, a zahradila ho od hora od dola skalopevnými výsavami, lesnatými i holými vrchami, ovrubovala ho modrotmavou zeleňou ihličnatých, večne zelených lesov, tak jako zdobí svatobná mať nevestu kvietim, vencem rozmarínovým.

A do tichých zádumčivých dolín šumného Pohronia položila Božia príroda kolísku Slovákovu, ktorý tu od nepamäti ľudstva s milnou detvou svojou prebývajúc, požíva vňady a dary obklopujúcej ho prírody, požíva ovocie usilovnej krvopotnej práce rúk svojich.

Ach, to je ten milý kraj mojeho rodiska!

S nemalou úľubou pozeral ten ostro končitý, z ďaleka do očí bijúci vrch Vepor¹⁾ na úhľadné, tiché, v dávnovekosti svoj pôvod majúce mesto u päty svojej, jakoby bol v povedomí, že v ľudu tom koluje svieža, nezkažená krev, že bije v ňom statočné, otvorené slovenské srdce, z úst jeho ozýva sa rídza, milostná slovenská pieseň, v srdci jeho prebýva vrúca kresťanská viera, a nemálo teší sa i nad blahobytom, pokojnosťou, braterskou shodou a láskou obyvateľstva tohoto mestečka.

Mesto to je naša Ľubietova.

Povešť naša, ktorú tu vypravovať ideme, padá do tých neblahých a pre vlast našu po-

¹⁾ Vepor Ľubietovský.

robných časov tureckého panstva, keď polemiasiac hrdo vypínal sa nad svätým krížom, znakom to nášeho spasenia.

Pokojne a s vyjasnenou tvárou preorával roľník ľubietovský svoje, sem i tam po stráňach vôkol mesta roztratené pole, s dumnou piesňou na fujare popásal valach svoje ovečky po tučných pastvinách okolitých hôr a lesov a s odovzdaním do opatery Božej s nábožnou piesňou stúpil baník ľubietovský do hlbiny zeme za zlatonosnou rúdou, vypnásajúc ju na povrch zeme, no, žil si tu každý blažene a spokojne.

Dolinka ľubietovská podobala sa malému raju, bo nielen pole dobre rodiaco roľníkovi dostatok chleba poskytovalo a ovce dobre dojily, ale i zlatom oplýval Ľubietovän. A všetko toto požehnanie a blahobyť podmienkou bol, že lúpeživým okom svojim hodil zhúbca krajiny po meste tomto, a nepristal driev, až by ho, podobne iným mestám, vyplienil, až by ukoristil bydlu a imanie obyvateľov jeho, doniesol ho na mizinu.

Práve v tú dobu, keď blažene v domácnosti svojej prežíval si Ľubietovän a požíval dary Božie, začaly sa na obzore mesta tohoto ukazovať tmavé, fažké mraky obávaných búrok a nepokojov.

II.

Na niekoľko dostrelov povýše Ľubietovej nachádzala sa malá príjemná rovinka, lúčnym kobercom pokrytá a uprosred nej stály mohutné lipy. Miesto toto poskytovalo v lete tu p-acujúcemu ľudu miloprijemný útulok

pred páčivosťou horúceho slnca. V tóni líp bavievali sa tu často starci i mládež obvyklým národným spôsobom. Starší sedávali na kamených a drevených sedadlách kolo líp, častujúc sa mocom z vlastného mestského pivovára a mládež bavievala sa tým najrozmanitejším spôsobom národnými nevinnými hrami, spevy. Na prosrednej mohutnej lipy zbudovaná bola z drevených mocných trámov úhľadná, viac ľudí objat mohúca búdka. Toto vyvýšené miesto v čas nedelní zaujímali a v ochladzujúcej tóni ľubovôňnej lipy dlievali v rozhovoroch vážnejšie osoby mesta, úradníci obce.

I dnes je pod lipami živo.

Hudba z pod líp veselo zavznieva do okolia, mládeže až hemží sa pod hustými korunami jejich, dávajúc výrazu veselosti svojej spevom a výkrikami. Vždy nové a nové tlupy z mesta dochádzajú sem. Počutí i štrnkot pohárov a tu i tu prehodenú zdravicu.

Snať nejakú slávnosť slávia veselí mešťania, snať nejaké skvelé víťazstvo kresťanskej zbrani oslávuujú nad nepriateľom krajiny — Turkom?

Nič tomu podobného! O víťazstve ani nesyľchať. Turek drží vlast' mocne zputnanú v okovách svojého krvavého panstva.

Mešťania ľubietovskí, medzi ktorými zvláštne starosta a celý slávný magistrát vynikajú, slávia dnes veselú slávnosť tohoročných „obžinôk,“ slávnosť to starodávnú a po celom Pohroní udomácnelú.

Nože pozrime i my na priebeh tejto slavnosti, pohliadnime na veselé kolo bujarej mládeže a pokochajme sa s veseliacimi.

V národnom pestrom kroji oblečené devičky obkľučujú starostu ľubietovského, sriebrovlasého, posial ale sviežeho ešte starca Andreja Jarého, pri jehož boku stojí driečna jeho dcéra Ludmila. Jedna z vynikajúcich devič drží vysoko nad hlavou veľký, z obilných klasov uvitý, chrpou a slepým makom prevíjaný, modrou stužkou ozdobený veniec. Hudba prestala a celé kolo devič dalo sa do spevu:

„Všetko naše žnivo už sa dokončilo,
Ženci sa radujú, to vám odkazujú.
Buď pochválen Pán Boh náš,
Že pomáhal v tento čas
Žitko požaf, poviazaf
A do stodôl pozvázaf.

„Už my z poľa ideme, čo večerať budeme?
Pečeného káčera, to je naša večera.
Hotuj pani oľdomáš, požali sme kde čo máš.
Hotuj pani večeru, dvanásť funtov pečenu!“

Na to plnším hlasom zaspievali mládenci, koleso devič obkľopujúci:

„Ešte k tomu muziku, muziku,
A hostinu veľikú, veľikú.
V dome našej gazdinky, gazdinky,
Chceme držaf obžinky, obžinky!“

Hudba zpusťila poskočnú a v tom okamžení pochytili mládenci seba najbližšie devičky a vrteli sa zručne do kolesa. Po tanci oddala veniec držiaca deva Ludmila do rúk a opäť nastalo tančenie a veselenie sa. Medzi trvajúcim tancom pripíjali si otcovia a matky.

S krčiazkom v ruke povstal mešťanosta, stariec Andrej Jarý a počal pripíjať. Stariec v jadrnej reči ďakoval Bohu za tohoročné požehnanie a pripomnel, aby dobrý Bôh dal dary svoje vo zdraví a pri pokoji ľuďom užif. Potom rozkrájala Ludmila veľký koláč a častovala žencov. Po hostine nasledovali rozličné hry a žarty.

Tak slávilí toho roku ľubietovänia slavnosť obžinôk dlho, dlho do noci; jim sa ani od veselej slavnosti rozísť nechcelo; noc upamätala jich konečne k odchodu.

III.

„To sme sa dnes výborne a milopríjemne zabavovali, Ludmilka moja. Či vás tešila tá hudba? Ti naši banícki šuhajci hrali výborne!“ hovoril šumný mladý muž ku dcére mešťanostovej, odprevádzajúc ju večierkom zpod líp do mesta.

„Áno, ľúbila sa mi nenútená zábava naša,“ odpovedala Ludmila.

„A vy, ctená slečna Ludmila, boly ste dušou dnešnej slavnosti; bez vás by tam bolo smutno bývalo.“

„Pochlebujete mi, pane dozorca!“

„Čo na srdci, to na jazyku!“ odpovedel mladý muž.

„Ťažko vám to mužským verif!“ usmiala sa deva a spiechala ďalej.

„Nemáte vo mne dôvery, slečno? Či som vás oklamal niekedy?“ pýtal sa zarazený dozorca ľubietovských baní, mladý Vinco Komora.

„Aj, riekajte že mi, slečna Ludmila, príčinu toho, prečo mi nedôverujete?“

„Pýtate sa, pane? Domyslíte si sám. Nemôžem vám...“

Dozorca priblížil sa ku dcére mešťanostovej, podávajúc jej rameno ku podpore. Hlboko pozrel do jej modrých očí a v tých očiach jakoby v najčistejšom zrkadle videl sám seba, odlesk svojej duše.

„Ja som nešťastlivý človek,“ začal vážne, „vy mnou opovrhujete, vy zrenica môjho života! Prosim vás, slečno, pre Božie smilovanie, odhalte mi príčinu vašej nedôvery oproti mne, Ludmila drahá, nezavrhujte ma!“

„Nemôžem, nesmiem, nedovoľuje mi srdce dôverovať vám, pane dozorca, a znáte to dobre, bez dôvery to nemožno; život bez dôvery je loď bez plachiet a vesla na búrlivom mori.“

„Oh, ja nešťastný!“ vyvzdychol z hlboka mládenec a postál na chvíľku.

Ludmila zrejme videla vniutorný bôľ mládenca nad vyjadrením sa jej; ona ho slovami a chladnosťou svojou veľmi trápila, ale mala k tomu i závažné príčiny.

Čo to bola za neobyčajná dievka?

Driečna dcéra lubietovského mešťanosty, muža to široko po Hrone váženého a cteného, vynikajúceho a neohrozeného vlastenca, zadržavateľa ľudu pred krivdami, zhubným Turkom na národe slovenskom činenými, už zavčasu od otca svojho vštepenú mala v duši svojej lásku ku ubiedenému a ubitému národu svojmu, ktorého dcérou bola. V jej nežnej duši tak hlboko utkvela láska a oddanosť ku rodisku a rodákom svojim, žeby, bars i slabá deva, hotovou bola bývala sa rútiť do boja za slobodu, práva a vieru svätú národa svojho. V jej srdci vrela tuhá láska naproti ubiedenému ľudu, ale naproti tomu i šlachetná pomsta oproti jeho zdierecom a utlačovateľom. Ona dobre znala o všetkých krivdách, ktoré pácha Turek na bezbrannom národe. A hľa, tu pri nej stojí, tu o dôveru a lásku jej modlíka poriadny ináč mladec, dozorca baní lubietovských, Vinco Komora; ale jaká to protiva v smýšľaní a v cnostiach s touto devou, ktorá cnosťami svojimi bola okrasou starca

otca a perlou mestečka Lubietovej! Tu pred ňou stál neprajník národa svojho.

Ludmila znala dozorca čo takéto, a preto priečilo sa to čistej duši jej, by darovať mu dôveru, za ktorou nasledovať by bola mala láska a ruka.

„Také dve protivy, jakými sme my dvaja,“ riekla opäť ku zadumenému dozorcovi, „nikdy spolu sísť sa nemôžu, a keby sa síšly, zkažily by sa vzájomne.“

Z týchto rečí šumnej devy uhádol dozorca, načo ona cieľi i zachvel sa na celom tele, bo slová tie zbúrily celý ústroj smýšľania jeho.

„Také protivy!“ riekol on pomatene, „áno, nahliadam, my rozdielne smýšľame, naše názory, skutky sú rozdielne. I preca, ctená Ludmila,“ predniesol s povyjasnenou tvárou, „poklade môj, môžem-li aspoň úfať, že...?“

„Nádeja je liečivá zelinka!“ odpovedela Ludmila, podávajúc mu ruku na rozlučnú, lebo práve vynachádzali sa pred bránou obydlia mešťanosty lubietovského.

Ludmila vstúpila do domu a sprievodník jej ztratil sa v nočnej tme, behajúc s rozhorúčenou hlavou sem i tam po poli hlboko do noci.

Snaď ozval sa v ňom hlas svedomia? Na komôrku svedomia a citov jeho zatĺkla mocne dievka, ktorú on horúce ľúbil a ktorá mu zdar ľúbosti na úfanie dala. Mal na vybranie: na jednej strane blaženosť, láska devy, na druhej bohatstvo ale i potupa a opovrzenie od národa svojho vlastnieho. Šťastný, jestli sa rozhodne za lásku devy.

IV.

„Chvála milému Bohu, je to požehnanie, je to dar Boží!“ hovoril starý svalovitý baník Záhora ku súdruhom svojim, vstúpiac ku nim do krámca v horách, kde okolo vesele plápolajúcej vatry viacej mužov sedelo.

„Bože nám pomáhaj!“ vzdychli tito.

„Nová bohatá zlatá žila je tu! Konečne sme sa, bratia, po mnohom namáhanom kopaní prejali ku nej. Stálo nás to trochu koňskej práce, ale Bôh požehnal poctivú prácu našu. Tešte sa, bratia!“ jasal starec, zvestujúc

baníkom radostnú zvesť o novovynalezenej zlatej žile v baňach lubietovských.

„Nebudeme už viacej núdzu trieť, ani hustú múku bez masti pojedať! prehodil baník Podhorský.

„Hoj, len sa radujte, zlata dosť, chleba dosť, vína dosť! Hoj, bude nám, jako nám nebolo!“ ozval sa čo jazvec kučeravý Lacko.

„Ej čo, kamaráti moji,“ ohlásil sa od vavry baník Klepáč; „zlata na môj kresťanskú nakopeme si dosť, a potom dáme si na čižmy narobiť zlaté podkovičky.“

„Nože len no, trepte do sveta, vy mladúsi! Jakí že ste volijakí rozveselení? Nuž hej, keď už všetkeho budeme mať dosť po tadeto (ukázal baník Záhora prstom po hrdlo), potom príde Turek a pobere všetko.“

„Nech zdochne, psohlavec!“ zavolal posiaľ ticho sa držiaci baník Vavro Brezula, a zafal päsť, jakoby už už len rútiť sa mal do bitky.

„Nespomínajte vlka, obyčajne býva za dvermi.“

„A nie je ďaleko od nás,“ riekol opäť Vavro. „Viete, čo poparatil Turek na Pojníkach? Škoda toho pekného mestečka! Tam vám leží kameň na kameni a prach a popol z neho.“

„Trniem strachom, bratia!“ prejal slovo baník Záhora. „Práve teraz, keď nám Pán Boh také bohatstvo v bani preukázal, môže privliecť sa na nás dáky ten zubatý Turčisko a pobrat nám všetko, čo máme. Bože, zachráň nás od takého navštívenia!“

„Nuž nech že príjdu ti psohlavci, svokre môj!“ riekol Vavro; „prisám Bohu večnému, že zahluším jich zo desiatich sám a vy bratia tiež neposkrývate sa pred nimi do myšacích dier! Nuž hľaď že ti ho, a či nemáme mocné päsťe, čakany, kladivá, samopaly? Bystú že mu výbohu! Či sme asnaď dáke baby a nie chlap do chlapa jako buci?!“

„Daj si ti mi ho Bože! Veru ste vy za víťazi!“ zvolal rozmluvu baníkov počúvajúcí, do krámca prišlý dozorca banský, Vinco Komora. „Mátohy ste do maku súce! Tu v kúte za chrbtami vyhrádzate Turkom, zatínate päsťe — hahaha! ale keby ste tak naozaj Turka pred sebou videli, pobrali by ste nohy na plecía!“

„Ale my? ale ja?“ ohlásil sa srdnatý Vavro; „hej nie tak, pane dozorca! Ja vybijem Turkom všetky zuby.“

„Jako to rozprávate, pane dozorca?“ tážal sa posmelený starý Záhora. „My sme otužili chlapi, nie sme z makového kvetu, naša päsť je silná a kde čakanom zamierime, tam to praskne.“

„Proti silným vojakom tureckým s čakami nič nepokonáte. Ti majú pušky, bodáky, jatagany.“

„Hej, môj zlatý pane!“ zvolal Vavro, ktorého už zlosť obchádzala, „nepochybujte o statočnosti slovenských baníkov! My tak ľahko nepodložíme šiju Turkovi pod nôž, ani mu nezapredáme našu vlasť a rodisko, ani mu po dobrotky nedáme zajímať do otroctva naše dievky a ženy a odháňať naše stáda, nie, iba cez naše mrtvoly!“ A tu pozdvihol Vavro zafatú päsť vysoko nad hlavu.

„Do bane!“ zvolal dozorca, počujúc túto reč najsmelšieho baníka lubietovského.

A mladý baník pochytil drevené kladivko a tľkol na drevenú, medzi dvoma stĺpy visiacu daštičku, i oznamoval čas vstúpenia do bane robotníkom.

Na velenie toto zastali baníci ku krížu, pokľakli na kolená a odriekali zvyčajnú modlitbu, a jeden po druhom stúpali do lona zeme.

Bolo to v noci, keď v krvopotnej práci zo žúl podzemských vyrábali baníci lubietovskí zlatonosnú rúdu a desnotu podzemniu spevom nábožných piesní si krátili a rozveselovali. Rúbal každý s chuťou do pevného kameňa, každý na svojom mieste.

Tu razom rozlahne sa chodbami podzemnými prenikavý hlas trúby. Hlas ten v baniach je znamením nejakej neobyčajnej udalosti.

Baníci ztrnuli, sbehávajúc sa dovedna s predesenými tvármi.

Čo sa to robí?

U vchodu do podzemia stál pastier z lubietovského salaša, Martin Strunga, s valaškou v ruke a hromovitým hlasom volal na baníkov tie osudné, strašné pre nich, každým zatriasajúce slová:

„Turci prepadli Lubietovu!“

„Za mnou sa, chlapi!“ zvolal hromovite pri očutí tej vesti mohutný baník Vavro Brezula, a pochytiac zaostrený čakán do silnej pästi, so súdruhmi svojimi pospiechal ku nešťastnému domovu.

V.

„Dnes, lebo nikdy!“ ohnive premluvil mladý muž ku driečnej mešťanostovej dcérke Ludmile v besiedke prídomovej zahrady, kde sa oba nachádzali; „dnes, drahá Ludmila, musím očuť z perlových ústôčiek vašich rozlúštenie osudu môjho. Oj, verte, tarchu tu ďalej na srdci svojom nesnesiem.“

„A vy ste muž?“ pýtala sa s úsmevom dievka.

Vinco Komora ostal jej odpoveď dlžen.

„Buď si teda, keď si to tak prajete, pane dozorca!“ riekla dievka na to. „Počujte osudné pre vás slová!“

„Oj povedzte, povedzte, lúba moja, len ma nezatracujte!“ prosil mladík.

Sadla si, složila ruky do lona a počala:

„Hneď na počiatku mojej známosti s vami mocne ozvalo sa srdce vo mne a jakýsi divný, nikdy predtým nepocitovaný cit šeptal mi, žeby ste mi nebol ľahostajným, ba áno, pamät moja i vo snách rada s vami sa zaoberala. Neskôr, keď som vaše okolnosti, v ktorých žijete, a účinky vaše soznala . . .“

„Vy viete?“ skočil jej do reči mládenec.

„Držím jich dosiaľ v tajnosti pred otcom.“

Dozorca zdrevenel.

„Tu zavrelo sa srdce moje pred podávanou mi láskou vašou a to by, pane, dúfam, každá dcéra národa slovenského tak učinila. Nie ste priateľom ľudu nášho. Oh, hrozím sa, ale do očí vám rečiem — vy ste tajným nepriateľom národa nášho!“

„Slečna, vy sa mýlite!“ šeptal dozorca baní ľubietovských.

„Nie, dobre som poučená! Doznala som sa, že posielate zlatú rúdu z našich baní na miesto do Starohorskej Huty do Filakova tureckému bašovi, za čo máte ztadiaľ hojnú odmenu.“

Dozorca mlčal.

„A ja sa bojím o vás, že konečne ešte Turkov . . .“

„Nikdy, Ludmila!“

„Od odrodilého človeka všetko vystane!“

Zadumali sa oba. Dievka vo svojej horlivosti teraz myslela, že snáď pritrpkú kázeň činí milencovi svojmu a mladík mlčal.

„Navráťte sa nazad ku národu svojmu, nevysmieľajte, nehaňte, netupte viac biednu Slovač. Dajte mi dôkazy vášho napravenia, ukážte sa byť pravým dobrodejcom ľudu a môžete úfať . . .“

Zničený stál tu dozorca pred devou, rozničenou láskou ku svojeti, v jeho útrobach duševných to búrilo, vrelo; tu videl pred sebou stáť oduševnenú devu, o jakej ešte nikdy neslýchal a táto deva bola jeho anjelom, jeho vysvoboditeľom z bludnej cesty. Túto devu musel ctíť, vážiť si a milovať.

„Vrátim sa na pravú cestu, poslúchnem tvoju vôľu s dušou i s telom, zasväťím sa veci môjho národa, ktorého si ty jasavou hviezdou, drahocennou perlou, Ludmila moja!“ hodil sa mládenec na kolená.

„Drahý môj!“ šoptala milostne deva, „učíš tak a budeme blažení!“

„Prisahám!“ zdvihol k nebu dva prsty.

I stal sa jakoby znovuzrodeným, odlahlo mu na duši, vzdychol z hlboka a opravdu teraz cítil prvý pocit opravdivej blaženosti.

Zahalujúca jasnú hviezdnatú oblohu čierna chmára nútala Ludmilu k odchodu zo zahradnej besiedky. Milenci rozišli sa blažení!

VI.

Na mrkaní neopozorovane vyrútilo sa z blízkyh hôr asi päťsto ozbrojencov, tureckých to vojakov z Filakovského hradu na Pohronie, aby tam pokojných obyvateľov ničilo, jich majetok lúpilo, čriedy statku odháňalo, dievky a ženy a mládenčov zajímalo, starcov a detí vraždilo a príbytky jejich v popol obracalo.

Takýchto päťsto Turčínov oborilo sa na Ľubietovu práve vtedy, keď sa na odpočinok kládli. Turci oborili sa na domy, v ktorých všetko drancovali. Daro zatvárali sa bezbranní obyvatelia do domov svojich, bránky dvorov a dvere domové vyborené boli silnými údermi palošov tureckých a domy jejich vydané plieneniu. A ešte horšie viedlo sa

tým domom, ktorých majitelia nachádzali sa v baňskej robote. Tam riadili Turci zle nedobre bez všetkeho odporu.

Mladá žienka, Zuzka Brezulova, sama bola doma, priadla pri okienku konope, keď sa z nenadála desať Turkov vrátilo do jej domu.

Turci hneď zajali jej kravu a kozy a kázali si chystať večeru.

Úbohá preľaknutá žena, nemajúc muža doma, trnula smrteľným strachom pred hroznými Turkami a s trasúcimi rukami rozkladala oheň ku vareniu večery.

Turci sedeli v izbe a kúrili.

Do pytvora vstúpil jej muž Vavro, ozbrojený ostrým čakanom a palošom.

„Pomali, mužičku,“ šopkala žena, „máme hostí.“

„Nuž a kde že sa ti tvoji hostia?“ pýtal sa tíško Brezula.

„Tam,“ ukazovala žena na dvere chybné.

„A čože variš tým svojim hosťom?“

„Kapustu.“

„A či máš mäsa do kapusty?“

„Horký že tvoj mala! Kde že by som ho nabrala?“

„No počkaj, Zuzka, srdce moje, hneď ti nasekám dosť mäsa do kapusty!“ zvolal Vavro a otvoril dvere na izbe. „Víta vás v dome svojom Brezula!“

V izbe bola tma jako v rohu. Turci chceli von, počujúc meno Brezulovo. I zastal jim cestu.

Aby Vavro Turkov vidieť mohol, zakresal palošom na kmeni a pri iskrách videl, kde ktorý Turek čupí.

I dal sa hneď do práce.

Máchal a sekal palošom do Turkov, až krev do povale striekala a hlavy Turkom odfrkovaly jako makovice.

Vavro Brezula, tento v pamäti ľudu až posial zachovalý hrdinský mešťan Lubietovský, zrúbal deviatim Turkom hlavy vo svojom dome a len jednému z nich pošastilo sa ufrknúť a to s dorúbanou hlavou.

A keď posledný Turek bol zrúbaný, vyšiel Vavro ku pomoci svojim spolumešťanom.

Toto je len jeden obraz hrdinskej obrany Lubietovčanov pred lúpeživými Turkami, však

jemu podobné dialy sa po celom meste. Turci odtiahly s krvavými hlavami, a i to len málo sa jim podarilo doniesť smutnú zprávu Ali bašovi o krvavej porážke, ktorý so silnejšou tlupou v horách lubietovských dlejšie vrhnúť sa chcel na mesto.

Ešte jeden smutný dej udal sa u prosred mesta v tento hrozny večer.

Práve navracala sa mešťanostova dcéra Ludmila zo zahradnej besiedky ku domu, keď u bránky zahrady prepadnutá bola ozbrojencami tureckými.

Ludmila od ľaku zkríkla a zamdlela, i nekládla únosom svojim žiadosť odpor.

Oba Turci vliekli úbohú obeť von z mesta a zmizli v nočnej tme.

Neskoro zbadal mešťanosta Andrej Jarý neprítomnosť svojej dcéry, jediného to pokladu svojho na tomto svete.

Všetko kutanie po dome a v zahrade za mileným dieťaťom bolo marné.

Turci zmocniac sa Ludmily, odniesli ju do zálohy Ali bašovej, hlboko v horách sa nachádzajúcej.

Keď sa o únose milenky svojej dozvedel baňský dozorca, Vinco Komora, zúrili sfa smyslov zbavený, zúrili jako rozdráždený lev. ustanoviac pevne, že milenicu svoju oslobodíť musí z driapov krahulcov tureckých, i prisahal Turkom strašnú pomstu.

A ešte v tej samej noci vyrojilo sa pod vedením Vinca Komory a statného Vavra asi päťsto baníkov, mešťanov lubietovských a okolitých občanov za prechádzajúcimi a stádo jejích ukoristivšími Turkami tým smerom ku detvianskej Polane.

VII.

Cez pralesy lubietovských hôr, v ktorých sekera rubárova ešte nebola úlohu svoju konala, predieral sa pomali a s mnohými ťažkosťami cez záseky, zápole a výskyty Ali baša so svojim vojskom.

Pred jedným rokom uderila tlupa jeho na susednie mestečko Pojniky a vydrancujúc ho, srovnala so zemou; teraz ale postupoval proti bohatšiemu mestu pohronskému, Lubietovej. Predvoj tlupy jeho, na výzvedy poslanej,

statočne a mužne odrazili Lubietováňa hrdinským spôsobom.

Hlavní tábor vojska Ali bašového nachádzal sa južne od mesta hlboko v lesoch.

Asi okolo polnoci dorazilo do tábora, ohňami osvetleného, niekoľko mužov z výpravy. Túžobne očakával ich baša.

Vojaci oznámili výsledok výpravy. Celý krídol statku svedčil bašovi o prajnom výsledku. Keď sa ale neskôr po ostatných mužoch zpytoval, ku svojmu veľkému rozloženiu a počudovaniu dozvedel sa, že ostatní v Lubietovej zahynuli.

Baša zúrila a prisahal hroznú pomstu „kresťanským psom.“

Dvaja Turci dovedli úbohú obeť lupu svojho, jako sa zdalo pri slabom svetle vatry, diečnu dievku bašovi.

„Túto sme ukoristili pre teba, mocný baša!“ jeden z nich predstavil dievku pred veliteľa svojho.

„Je to najkrásnejšia holubica Pohronia, s ktorou okrášlit môžeš harem svoj.“ hovoril druhý.

Baša nazrel sa do krásnej tvári devy, perly lubietovskej, Ludmily.

„Draho ste zaplatili za ňu!“ šomral baša. „No, prisahám na bradu prorokovu, strašne pomstím ztratu mužov svojich na jej rodisku!“ hrmel baša a Ludmilu kázal odviesť do stanu svojho.

Sám prechádzal sa pomedzi vojskóm svojím, ktoré u vatier si hovel, napomínal bojovníkov k pomste nad mestom Lubietovou, tým „psím hniedzom,“ kde súdruhovia jejich tak biedne zahynuli.

Čo to za neobyčajný hluk povstal na všetkých stranách okolo tábora tureckého? Jakoby mohutná výchorica storočné stromiská zo základu koreňov burácala, tak to rozlablo sa zrazu na úsvite v horách lubietovských.

A hluk ten blížil sa ku tábore vždy bližšie a bližšie.

A opäť s novou hrôzou počalo sa to búriť zôkol okolo tak, že táberujúci Turci prestrašení poskákali do zbroje.

A sotva že sa z prvého úžasu zpanätali, tu rozoznali, že prepadnutý je tábor lubietovskými baníkami.

Lubietováňa pod vodcovstvom Vinca Komory a hrdinského Brezuly oborili sa na tábor Ali bašov.

V čele mohutných baníkov rúbal Turkov sám Vavro, robiac palošom svojim ulice do sred tábora. Za každou jedlicou stál a čaknom svojim narábala Lubietováňa.

Hory lomiaci hluk vydali zo seba obranci, vyvolávajúc mená svojich súdruhov tak, že zdalo sa bašovi, jakoby celé Pohronie proti nemu sa bolo vyrútilo. A to pomiatlo jeho mužstvo.

Boj trval dlho, až konečne zmalátnelé, hrdinskostou baníkov prestrašené, dávalo sa vojsko bašovo na divý útek. A bol to hrozný útek v hustej skalnatej hore!

Jak rozsrďovaný lev rúbal do Turkov i šumný mladý muž na strane Lubietovcov. Bol to Vinco Komora, dozorca baní. Niekoľkým srdnatým mužom podarilo sa prefať si cestu až ku samému stanu bašovmu. Dozorcu tiahla ta ku stanu bašovmu ztratený poklad jeho ľúbosti, unesená Turkami Ludmila.

Naši víťazi presekajúc sa až ku samému stanu, našli ho prázdny. Ludmily a bašu v ňom nebolo.

V polodivom úprku hnali za nim, za únoscom drahej Ludmily. A šťastie jim prišlo.

Vinco Komora s niekoľkými oddanci dohonil bašu utekajúceho na bujnom koni, niesúceho devu v sedle pri sebe, v hustej zálobe.

„Stoj, psehlavý Turku!“ kričal Vinco.

Súdruhovia jeho zastali bašovi cestu a chceli sa zmocniť jeho koňa.

Vidiac baša, že presile prenasledovníkov svojich v tomto hustom lese neunikne, siahol rukou za pás. V ruke zablyšfalo sa mu ostrie dlhého jataganu.

Zúfaly výkrik vydala zo seba dievka v objatí bašovom.

Nôž zablysol sa nad hlavou Ludmily.

Baša prevalil sa ostrým čaknom do hlavy od zadku zasiahnutý z koňa na zem.

Silný úder Vincov osvobodil Ludmilu od smrti.

Vinco Komora priskočil ku padlému bašovi a jedným sekcom odtal mu hlavu od trupu.

Pribehnúvši súdruhovia jasali nad víťazstvom statného Komory a pochytiac hlavu bašovu zapichli ju na dlhú tyku.

Zofatú bašovu hlavu na týke postavili ku studničke, ktorá sa práve na tom mieste nachádzala. Studnička tá je svedkom porážky Turkov a víťazstva Lubietovčanov; ona podnes zovie sa „bašovou studničkou.“

Úplné bolo víťazstvo Lubietovčanov nad Turkami a radosť v celom meste preveliká.

VIII.

Nad Lubietovou opäť zasvietilo slniečko pokoja.

V Lubietovej je opäť veselo. Jakoby zase svätili mešťania nejaký národný sviatok, tak to vyzeralo v celom meste a všetočný hneď by sa bol dozvedel, že dnes slávi „perla lubietovská,“ driečna mešťanostova dcéra Ludmila, svoju hlučnú svatbu. Na svatbe tej súčasnilo sa mnoho mešťanstva, veď v nej ctili svoj poklad. Také devy, jako bola Ludmila, patria ozaj do rady hrdinských žien, ktorých pamiatka v národoch nehynie.

Hlučno a veselo bolo to u mešťanostu Andreja Jarého!

Vinco Komora bol u boku nevesty svojej blažený.

Svatba odbyvala sa spôsobom národným, dľa obyčajov zdedených, ktorými riadil sa pán, boháč i roľník v svojej jednoduchej chalupe. V úhladnom svojom baníckom kroji prítomní baníci lubietovskí rozveselovali svatobníkov bežnými veselými zábavami.

Strielali na kohúta pri zaviazaných očiach.

Vavro vztýčil kohúta na žrdi do vysoka.

Driev, jako šuhajci na neho pri zaviazaných očiach strieľať mali, vystúpil pred svatobníkov driečny družba Janko Pohronský a preriekol ku nim:

„Vážení a vzácní svatobníci,
Spravedliví práva milovníci!
Na vedomosť sa vám dáva,
Čo sa zlým škodníkom stáva.
Hľa, tento pestrý kohútok,
Mával vždy dobrých pochútok.
Kohút tento od mladosti
Robil samé neprávosti,
Túlaval sa po poli,
Navštívoval stodoly,
Zahrady a plné sýpky,
A ta vodil svoje sliepky.
Kde sa zrnko opozdilo,
Už to iste jeho bolo.

V noci nedal ľuďom pokoja,
S bratmi dal sa do rozbroja,
Nechcel trpeť si pri boku
Žiadnych bratov, žiadnych sokov.
Preto hrdelný už trest
Nad nim vypovedan jest.
Bude teraz zastrelený,
Vriacou vodou oparený
A v polievke uvarený — — !
Ba k najväčšej jeho hane
Upečený na vahane.
Konečne však, páni hosti,
Nechajte len z neho kosti.“

„Sem tú pušku, ja ho zostrelím!“ zvolal mladý šuhaj, horár Štefan Tisina a postúpil do popredia. „Zronil som nejednu srnu, líšku, medveďa, jazveca, vrabca.“

Zaviazali mu oči čiernym ručníkom a zkrútili ho niekoľkokrát do okola, aby ztratil smer.

Tisina natiahol, priložil pušku k lícu a strelil.

Namiesto do kohúta trafil do plota.

Hudci zahráli mu intrádu. Zaškriepeli slákami povýše kobyliek na husľach. Barboráš zabúchal slákom o basu.

A tak išla zábava veselo ďalej. A takej svatby nebolo, čo Lubietova stojí, veď vydávala sa „perla lubietovská.“

A. E. Timko.

Nepoznaný.

Pamätáš sa, brat môj drahý,

Zo snov sladkých svojho detstva,

Keď večer zimný, dohviezdny,

V čase plnom to tajomstva,

Zvony nocou vyzváňajú,

Svetom spásu ohlášajú?

Oj, tá polnoc tajná, šerá!

Veky driemu v tej tajnosti,

Z nej zbudila obra viera

V zápale plnom svätosti,

By veriacich v Krista bratov

Osvobodil už od katov.

S ohňom kríža električným
Tiahne v poludnia končiny,
Cielom mu je posväteným:
Oblažiť ľudstva rodiny.
Stranou nechal súdy sveta,
Borí hrôzy, elementa.

Svety jemu v ceste stoja,
Tlamy naňho rozďavujú,
Kričia, hromžia, a sa boja,
Bo ho ony nepoznajú.
I ti, čo už v Krista veria,
Zlostné zuby naňho škeria

Nie dosť na tom, že skaliská,
Bradlá hôr, sňahov balvány,
Riek korytá, priepadliská,
Musí boriť odhodlaný:
Hrozny ból to, že rodina
S cudzotou ho tiež preklína.

Ale on len odhodlane
Na ceste raz započatej
Húževnate, neohrozne
Kráča v misii posvätej.
Láska k svetú, v ňom utkvená,
Nenie ani tým zmenená.

A ver, že keď ciela dôjde
A kríž svätý tam zažiari,
Hviezda Božskej pravdy vzejde,
Zpadnú z ráje rabstva chmáry.
On vyriekne: „Dokonano!“ —
Bude jeho dielo zuano!

J. Štúr.

Zo Slovenska do Italie.

Cestopisné obrazy od *Laskomerského*.

Trinásteho augusta r. 1877 večer sadli sme na železnicu Hrmelo a blýskalo sa. Vlak rachotil. Vozňové lampy zahaňbené boly bleskami hromu. A táto strašno-velebná práca rozzúrených živlov, predchodca to mimoriadnej horúčosti, doprevádzala nás, kýmkoľvek prívětivé, ranním vozduchom okúpané slnko všetkemu búreniu prírody koniec neurobilo. A to stalo sa okolo Hatvanu, kde sme pretierajúc si oči raňajkovali. Takú kávu, jakú nám tu nastolili, môže len ten smelým čelom do seba vliať, ktorý prv za tri dni budínsku horkú vodu z „Deákovho žriedla“ pil a na to za tri dni prísne postil. Bože, také raňajky sú opravdivou mukou. A čo robíš? V Lučenci dostaneš sice potravu nočnou dobou, ale musíš byť novoseelandským Kanibalom, jestli ju zkynozíš. Zlý jazyk, zlý jazyk majú v Lučenci! Šťastie, že som prv, lež bych bol ten jazyk pod zuby dostal, nosom doň strčil. Jazyk, na oko nevinný, smrdel jakoby z anatomického teremu bol vzatý býval. A za také veci máš draho platiť! Naopak: draho by mal hostin-

ský platiť, kebych mu tú opovážlivého obsahu lahôdku sjedol.

Slnko našlo nás teda na rovine. Voždy ďalej a ďalej ustupovaly naše hory krásne, čím viac pyšná, bohatá, ale málo poetická rovina sa šírila. Nechcem ďalej známu túto, kedysi morskú rovínu s jej panskými sídlami opisovať, trvá ona až po Pešť; chcem ale preca pripomenúť teraz významný kráľovský hrad Gedelov (Gödöllö). Hrad tento zakúpila krajina tuším za 4 milliony a oddala ho kráľovi, kde sa i s paňou kráľovnou rád zdržiava. Vniutornosť hradu nenie mi známa. Okolie toto je široké, nízko-vrškované. Hrad, stromovím ukrytý, leží v plitkom údolí; preto vidieť z neho len čiastku a bezpochyby i výhľad z neho bude obmedzený. Toto dľa môjho zdania je hradu na ujmu. Okolité háje a hustiny opatrené sú cestami, ktoré sú veľmi čisto a riadne držané, že sa to viac parkom lež lesom podobá. Sú tam bažantnice a všakové zverience. Sama ohrada lesov, v užšom smysle park, je, nakoľko to zo železnice blízko

mimo vedúcej vidno, pekná, okrášlená staršími stromovými základami. Pri železničnej stanici stojí kráľovský dvorský pavillon, ľahký, vkusný, s úhladnými rezanými okrasami.

Týmto nivami časom, obyčajne na podzim, najvyššie a vysoké stavy po trudných štátnych prácach jazdením a lovením sa zabávajúc preháňajú si ťažké mysle.

Gedelov bol drieb majetkom veľmi bohatej a vplyvajúcej rodiny Graššalkovičovskej. Graššalkovič vyšvihol sa vrah za časov Marie Teresie z chudobného študenta na hodnosť kniežata s primeranými bohatstvami. Ale kmen jeho vymrel už r. 1841. Hovorí, že starý Antol Graššalkovič (narod. 1771) mal ešte zachovaný jednoduchý hrniec, v ktorom si jako chudás študent z kláštora darovanú chovu nosieval. Žil tu skvele, vydržoval náramné hostiny, podobné tým, jaké Turzo v Bytčianskom zámku v prešlom storočí vykonával.

Ráno okolo ôsmej vystúpili na obzore budínskom kopce: Blocksberg, Schwabenberg, Au- (rectius Sau-) Winkel, mená to vrchov všetko z čisto Arpádskej doby poslé, pod ktorými vrchami kedysi staré Acincum a slovanský Budín ležaly, pod ktorými naši novo-pečení „Turek-Venger-bratri“ do 150 rokov a nepriam v rukavičkách a tým menej k radosti teraz enthusiasmovaných „bruderov“ panovali. Hja, vrchy sa nesídu, ale Maďar a Turek sa síst môžu!

Nielen letohradmi posiate, vždy vyššie a bližšie vystupujúce hory budínske, ale i na blízku zjavujúce sa budovy, vysoké komíny, villy atď. dokazovaly blízkosť velmesta.

Prebehli sme historickú rovnu Rákoš, jemuž príbudzná prestiera sa pri Zvolene, kde zvlášť Matiaš kráľ s poľskými vyslancami rákosieval. Na tomto Rákoši vydržovali sa od r. 1268 do r. 1525 hlučné uhorské snemy, volby kráľov, uzavierania vojny. Bývalo tam v poli do 100.000 ľudí pod šiatrami, — kde teraz repa a zemiaky rastú. Či Rákoš meno má od rakov, pochybujem, lebo raky po suchom piesku neradi sa plazia. Pravdepodobne pochodí to meno od rokovania.

Steinbruch je osada a hrba rozličných priemyslových budovísk. Je to kraj opravdovej Slarafié, kde víno a pivo Steinbruchské

tečie a kde je svinstvo v najlepšom smysle slova doma. Tu hľa užitočných týchto, črevami viac lež mnohí ľudia rozumom proslulých zverov ročíte do 30.000 vychovávajú. To dá do roka 120.000 šunók. Steinbruch je teda, salva venia, svinskou univerzitou, kde chovanci pod zvláštnou opaterou a kukuricou k vyšším cieľom krmení, tak v hranici ako do zahraničia k praktickým cieľom vyvázané bývajú.

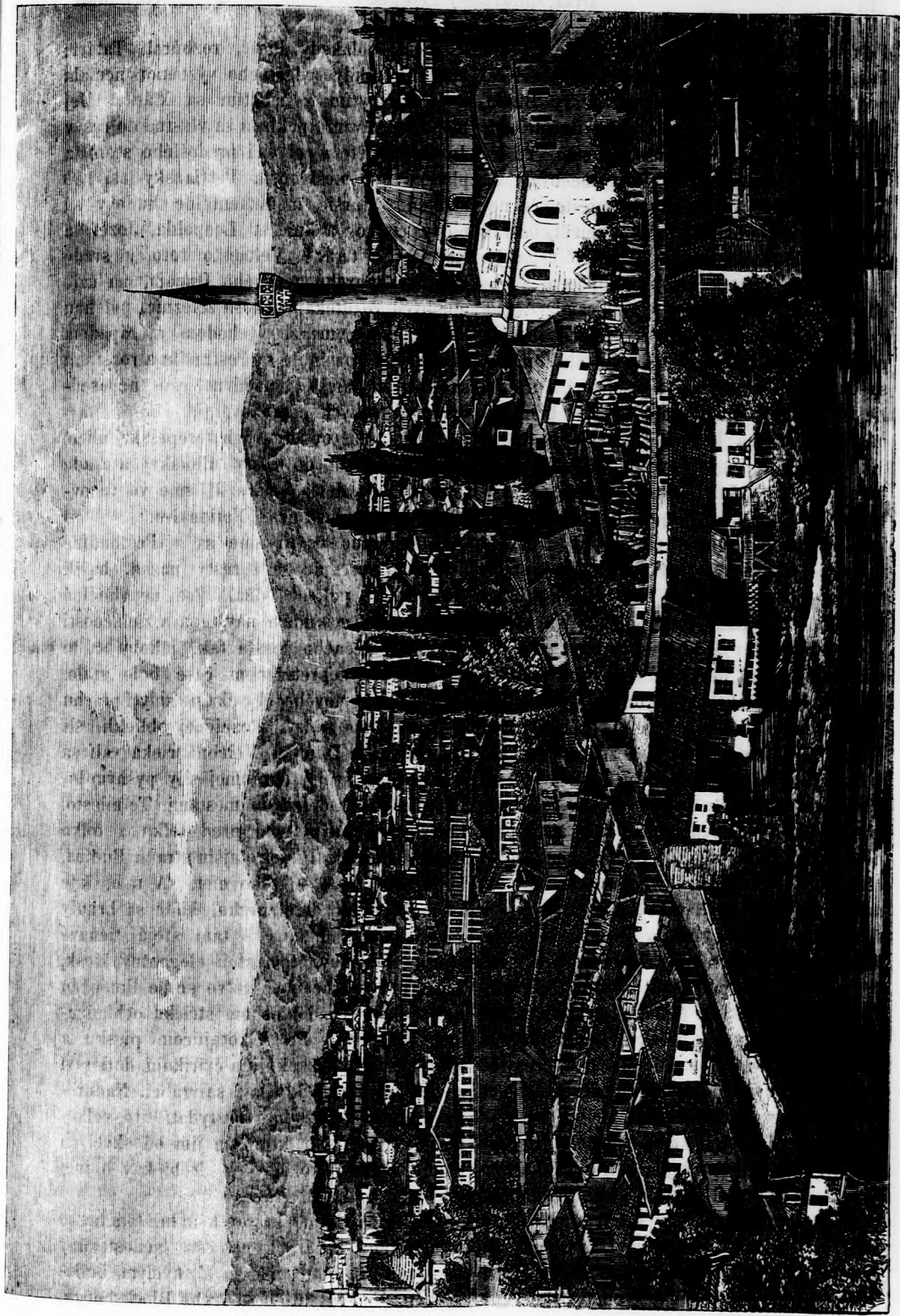
Sotva že som na ceste obzrel štrk, ktorý pôvod svoj vzal zo vrutných (eruptívnych) hôr trachito-basaltických tam dakde vo svahoch budínsko-vyššehradských, a už sme stáli v nádraží Peštianskom.

Naša batožina prišla prvej pod opatrný zrak finančnej stráže. Jako je to cestovateľovi obťažné! Nevyspaný si, neumytý, hučí ti v ušach, oči od poly zalepené a tam musíš takému „ad hoc“ mandatárovi stáť k službám, či ti a kým ti v črevách tvojho kufriku rukami sa prehňa. Šťastie, že sme milostive s prenikajúcim, prísny, až do žalúdka čistého môjho, len hatvanskou kávou zakaleného svedomia mršteným pohľadom hneď a hneď prepustení boli. Tu lúčili sme sa s našim spolucestovateľom, s mladým to zkuseným cestovateľom, professorom geologie techniky Lvovskej, pánom Julianom Niedzwiedzkým.

Jako sme šťastlive peštiansky, i tak blízko pri kerepešskom hrobitove ležiaci finančný očistec prebehli, vysadli sme na fiakra a uháňali do mesta.

Pešť v najnovších časoch po dokončenej svatbe s Budínom nazýva sa Budínpešť. Sňatok tento je obstojne normálny. Budín je od nevesty starší, vážny, vyšší, ale chudobnejší a chudší od Pešte, čo sa v manželstve často nachádza.

Meno Budín pochodí vrah od Buda alebo Budha, ktorý tu nikdy chrám nemal, trebars jedon cudzí „svätý“ Gil-Baba svojou mečetou turecký kalendár či legendu „svätých“ tu reprezentuje. Starý archäolog a professor peštianskej university, Horváth, prednášal nám, že Nemci meno Pec pôvodnej Pešti preniesli do Budína a ztade — Ofen. Toto vysvetlenie ethymologicky dost sa správne chápe; lenže

Staré carské mesto Trnovo v Bulharsku.

Pešť menovala sa drier Piešť, Piešť a nie Pec. Budín, ovšem pôvodu slovanského, ležal pod Rimanni tam, kde teraz starý Budín, jako to mnohé vykopané starožitnosti dokazujú, a menoval sa nimi Acincum. Tu ležala legia sicambrická. Pešť menovala sa Transacincum. A to bolo to miesto, čo nevyrovnaný náš, bohužial teraz onemelý básnik Samo Chalupka vo svojom „Mor ho!“ oslavuje.

Kde že by tak krásna, kupectvu a obchodu príhodná poloha s teplicami (Aqua calidae superiores) panonským a rimanským národom vzáctnou nebola bývala?! Zapáčila sa ona Maďarom a tak pozdejšie i Turkom. Že Turci už vtedy „Kulturträgermi“ boli, učí nás pragmatická historia a tá okolnosť, že jako nosičia kultúry na východ odniesli mnoho tisíc (40.000) sväzkov silnú knižnicu Matiaša kráľa, z ktorej r. 1877 poslali zpät 36 sväzkov, tie druhé prerobili na patróny. Nuž ale to nerobí nič, preto oni preca len ostanú nosičia kultúry! Mimo kníh tito kulturáci odniesli sebou na východ mnoho tisíc uhorských obyvateľov do biednej poroby, čo preca nikto odškriepiť nevládze — a tým stali sa Turci a Maďari krevnými bratmi.

V Budíne, ovšem v Starom, prebýval vraj i Attila. Kto ho tam videl, neznám, teraz ale v Starom Budíne starých attíl, ponevác už z módy úplne vyšly, v židovských barákoch dost vidíš. Sv. Štefan na kopci terajšej pevnosti vystavil hrad. Za to, na znak úcty, uložená je jeho ruka v hlavňom chráme pevnosti a nosená býva vo sviatok Sv. Štefana slavnostným pochodom po uliciach veľmesta. Kráľovia, ktorí predtým už na Vyšehrade, už v Stolnom Belohrade sídlili, od r. 1531 usadili sa v Budíne. Po Mohátskej bitke, ktorú ani v Budíne, ani v Moskve neilluminovali, zajali Turci Budín a učili Maďarov pres 150 rokov z hradieb pevnostných pri assistencii janičarskej volať: „čok jašša!“ Veru naši krajanovia majú veľmi slabú pamäť! R. 1683 vyfajčil ztade Turkov vojvoda Karol Lotaringský. R. 1849 bránil pevnosť proti revoltantom generál Gentzi, ale zahynul i s posádkou, keď ju Görgey útokom zaujal. Jedenásteho decembra tohože roku zaujali Budín Rusi, oddajúc ho cisársko-rakúskemu vojsku.

Pešť, volakedy Piešť, rozbúrili Tatári; ani ona nikdy zvláštneho významu nemala a medzi bytím a nebytím sa klátala. Jej mohutnejší vznik pokladá sa vlastne do časov Jozefa I. Ešte v polovici predošlého storočia platený bol mešťanosta Pešťiansky asi 150 zlatými. Staršie monumentálne budovy sú plody cisárov a kniežat Leopolda, Jozefa a Karola. A teraz? Veľmesto toto v srede krajiny na brehu plavného Dunaja, na úzle mnohých rozutekajúcich sa železníc, polchou ku kupectvu medzi východom a západom stvorené, i rozvíňuje sa Pešťbudín a rozstiera sa ďalej a ďalej do nedávno ešte neposedných rákošských homokov.

Fiaker náš opustiac beh kerepešskej ulice, zabehol bokom do cesty üllöiskej a ztade „per avia et devia“ narazili sme vo vacovskej ulici do hostinca „National-u.“

Dolu idúc bavili sme sa v Pešťbudíne dva dni, vracajúc sa z cesty nazad, bavili sme sa tu poltrefa dňa. Pre nepohodlné opakovanie vecí udám návštevu a zkúsenosti tohoto spolčeného mesta tak, jakoby sa to v jednom a nepretrženom čase bolo stalo.

Keď sme nového človeka po zmytí prachu uhliarskeho a sadzy železničnej obliekli, šli sme na breh Dunaja. Velebná rieka valí sa v povedomí svojej ohromnej sily pyšným letom medzi ňou delenými mestami. To miesto, ktorým a jediným som pred tolko a tolko rokmi prechádzal na profajšiu stranu Budína, lodní totiž most — toho niet. A tam, kde sa most lodní držal brehu, kade sa hrnuly vozy, statky, ľudia — tam stojí tieňavé stromy a kriaky, tam stojí elegantný kiosk, v ktorom švarné obecenstvo srebe limonádu a sladolad. Pred kioskom strieka ochladzujúci vodoskok. Po hrkotajúcom piesku a kvetohradách poskakujú a čvirikajú dotieraví a vždy vadiaci a klpčiaci sa vrabci. Nadureným kochlom požadujú nestydatí tito veľkomeštiaci potravu, ktorá sa jim od skvelých dám v podobe koláčových drobiek v hojnej miere za podiel dostáva.

Za Dunajom pod kráľovským hradom rastie novostaváň bazár, ktorý ešte nedostaváň pokazuje, že bude veľkým a skvelým budoviskom. Na lavo hradu na vrchu Blocksbergu,

kde som pred 30 rokmi zaujímavé zatmenie slnka na jestvujúcej tam vtedy hviezdárni a tým spojený divno-smiešny výjav jarmočného ludu na brehoch peštianskych obdivoval, tam jestvuje teraz tvrdza a miesto ďalekohľadov hviezdárskych kukajú delá. Obraz vrškov, vrchov a brehov a vôbec celej profajšej budínskej strany je veľkolepý.

Kochajúc sa idúcky rôznymi predmetami voľným krokom spiechali sme k refazovému mostu. V jeho susedstve dláždili miesto, kde korunovací kopec stál. Kopec zo všetkých stolíc posnášaný teraz z povrsia zeme zmizol a zahladený je. Práca dláždenia, ačpráve i v nedeľu v nej pokračovano, šla veľmi pomaly; keď som sa vrátil z cesty, ešte dokonaná nebola.

Pri prvom stĺpe mostu museli sme si dušu vykúpiť. Keď som v Pešti študoval (cez päť rokov), bili okované koly do Dunaja, kde teraz stĺpy stoja a ohromné balvány, zväčša z Vacovského Nagyszálu poslé, ležaly tam nakopené, kde teraz zbytky korunovacej mohly pracú. Dialka refazového mostu obnáša 1250', šírka 32' a výška nad Dunajom 45'. Most držia 8 väží (stĺpov), 200' vysokých. Refaze, na ktorých most visí, sú, jako sa myslieť dá, ohromné. Prechádzka nad Dunajom v čerstvom, voždy veternom vozduchu je mimoriadne príjemná. Chôdza na tej výške, s rýchlym pohľadom na zem, vodu a nebo účinkuje príjemným šteklením na čuy. Pre zronené nervy by to mohlo byť sanatorium. Výška na prosred mostu je oblúbeným miestom tým, čo krachový život utopením v strmých vlnách Dunaja zakončiť mieňa.

Pre nás bola sanatorium hneď za mostom pred budínskym jaskom napravo cesty ležiaca krčma s dobrým pivom a klobáskami frankfurtskými. Tu sme si vniutornú kožu zmyli a krepkej myslí ku ďalším výletom nadobudli.

Nuž a treba nám bolo podgurážiť sa, keď sme hneď na to kráčali ku čertovému kolesu a či jako tú rampu volajú. Nuž a čo to za klampa? Jedným povrazom hore a druhým dolu vyťahujú a zpúšťajú naraz tri škatule. Stroj pohybujúci je pod zemou. Sadneš si do prvej či druhej triedy, sloziac hore dolu s krajiarov a na cenkot každých päť minút

ťahajú ťa jako anjel Habakuka hore a či dolu. Tam dolu sa počneš siakať, ešte si nos neutrel, už si pri boku prvého ministra, t. j. pri jeho byte v hrade.

Táto rampová vozba nebola mi nepríjemnou. Nepríjemná vozba toho druhu bola mi v rotunde viedeňskej svetovej výstavy r. 1873, keď ma na chodbu a krov hore prázdny stĺpom ťahali. Tam som visel v povertrí kolmo, tu ma vláčili po kosmej zemi. Táto rampa z ďaleka nenie tak závratná, jako tá na viedeňskej výstave bola. Zo skleníka, či rampového nádražia, vystúpili sme na suchoparnú promenádu budínsku a pri rozličných dikasterialných palácoch šli sme pred kráľovský hrad. Čo sa živosti týka, je Budín pravý odpor Pešti. Keď totižto v Pešti tepna zimným behom tlčie, tu v Budíne odráža sa jako u starého človeka. V Pešti hurt, stisk v pred, tu panuje tichosť a pohodlie. Hrad budínsky prirovnal bych archivu a ľudia suchajúc sa poriedku pokojnými ulicami všetci zdajú sa byť kancellistami.

Kráľovský, žltou farbou obtiahnutý hrad málo sa zmenil od toho času, jako bol venovaný pre obydlie palatína. Tak stojí jakoby driemal a len vojanská, voľno pohybujúca sa stráž vyráza mu jakési žmurkanie.

Kráľovskej rodiny nebolo tu.

Za hlbokým závozom oproti hradu je hlavnia hradnia stráž. Prizrel som sa jej. Znáť ju. Raz som tam jako študent nebars pokojný sen nočnou hodinou zažíval. Z omylu zaplietol som sa, t. j. zaplietli ma medzi Don Miguel granatierov. No, malá rozpomienka! Poza južné krýdlo hradu popri pekných kvetohradách a zelených chodbách prešli sme pred čelustie na tak rečenú elypsu, vysokú to hradbu. To najskvelší výhľad, jakému podobného málo vidieť. Pod nohami rozprestiera sa kráľovská, brehom dolu ležiaca zahrada so všetkými vňadami, pred očami tečie mohutný Dunaj, okrášlený mostami a pre- a doháňajúcimi sa loďami a parolodami; za Dunajom rozkladá sa hlučná, ďaleko do rákošských rovín preťahujúca sa Pešť. Na obzore, kam oko začiahne, zpúšťa sa nebo na zem, sem tam skupeninami stromov a vysokými komínami načrtenú. Z prava

na dol táhá sa teplej myslí skalnatý Blockberg, z lava na hor severné, červeným vínom skropené vrchy. Príroda, priemysel, umelectvo sú pred tvojimi smejúcimi sa očami v jeden úzol sviazané.

Predmetov k obzeraniu dosť a dosť. Zábava milá; tvrdo sa od nej lúčiť. I my sme zamýšľali dlhšie zabávať sa a hlbokým citom prenikali sme pred sebou rozprestrený obraz. Ale tam od dola z rákošských rovín brodily blankytm tmavé ťažké chmáry, zo širokých prs šomrali hromy a zpušťaly sa kvapky, kvapky ačkoľvek riedke, ale výdatné, veľké jako págle. A my dáždňiky neopatrení behali sme kosom cez pitvor hradný a odtiaľ ulicou nazad a zadychčaní vlezli sme do rampy a zpusťili sme sa dolu, kde v nádraží čakali sme koniec Božieho požehnania. Jako nám pred chvíľou tam oproti dobre padlo pivo, tak dobre zemi smädnej chutnal dážd.

Na to vošli sme do jasku. Ten je väčší, vyšší i širší, jakými bývajú železničné jasky. I prechodili sme cez črevá budínskeho kopca. Keď ho r. 1857 prebýjali, prešiel som cestujúc Peštou nový ešte nedostaváňý tento jask. Padol som do žltou hlinastou vodou naplneného vodovodu, z kade ma môj priateľ vytiahol. Bol som v rovnošate. Môžete si mysleť, jaký som na svetlo vyšiel. Tam v jednom baráku kefovali ma, mrvili, prali a sušili. Šiel som na to do divadla a tam v horúčosti vyšla mi utajená hlina na povrch kepeňa a tak na posmech prezradený vytiahol som sa z maďarského divadla von. Toto len krátka pamiatka prvej mojej návštevy novo-otvoreného budínskeho jasku.

Teraz sa v tom istom jasku tak dačoho švihákovi prihodit' nemôže.

Vrátiac sa do Pešti plietli sme sa bez istého smeru sem tam. Prešli sme starý Orezyho bazár; črievičkári ho od prvopočiatku verne obývajú jako vlastovičky staré hniezdo. Celé rodostromy ševcovských rodín rozvetvily sa v ňom a nesčíselný počet bôt a črievic z toho bazáru svetom sa rozišol.

Slnko pripekalo mi rovno na meridian klobúku. Chodením unovaní cítili sme potrebu jiedenia. Nuž teda kam? Zo ševcovského do františkánskeho bazáru! Starý františkánsky

kláštor nenie na poznanie; zhodil zo seba starú kamžu, zaodial sa hersky a teraz jako bazár sa predstavuje. Keď už takmer bol hotový, zvalila sa brána. Tým pevnejšia je teraz. Priedvor jeho je sklepami obložený; pri prednej bráne je jiedáleň. Tu teda u pp. františkánov (v kréme) sme obedovali a „porciunkule“ boly dosť výdatné a dobré, cena mierna. K obedu dostali sme i pridavok. Hojne totižto zastúpené bolo mladé úradníctvo a jako všade, tak i tu Maďari prfliš nahlas mysleli. Beh jejich myslíenok museli nolens volens všetei hostia vedet. Nie len pri jednom stole šantovali a sa dišputovali, ale jich rozjímania telefonovali až na tretí štvrtý stól. Jadro jich ľarúšenia väzelo v tom, že peštbudínsky učbári mládež školskú germanisujú! Rozzlobenosť bola veľká. Dla tejto a dla vášnivých posúmkov a neohladného švitorenia súdím, že to boli diurnisti ministra kultúry, lebo ťažko mi prichodí verit', žeby nejaký vpliv majúci úradníci tolko do sveta trepať mohli.

Z lava od františkánov novo vystaváňá stojí na tom istom mieste, kde predtým stará, bibliotheka, stavisko to krásno. Za mojich časov bol bibliothekárom vlúdny pán Černý, rodom z Krupiny. Tam som sa často schádzaval s nesmrteľným pevcom dunajským, Jánom Kollárom, ktorý si kopy kníh na ev. faru odnášať dával. Kostol františkánsky nebars sa zmenil. Tam nekdý načúval som i znamenité kázne výtečného pátra, ktorého meno mi už z pamäti vypadlo. Nebohý Štefan Széchényi býval pilným navštevovateľom a posluchačom tohože rutinovaného kazateľa; chodieval ta so svojou majestátnou ženou a dcérou.

Po obede šli sme na breh Dunaja, pred gréckym kostolom stúpili sme na propeller, i chceli sme sa zaviesť na chyrečný ostrov Sv. Margitty. Vstúpila i vojanská hudba na palubu. Pri hudbe v oči sesterských miest naberúc sriedave na jednom a druhom brehu nových pasažerov na palubu viezli sme sa popod margitským mostom na ostrov. Most tento je dielo šumné a neide rovnou čiarou na druhý breh, ale je na hor prelomený; myslím, že to pre ľahšie preborenie jarních

ladov. Hneď povyššie mostu je prístav, kde nás vysypali na ostrov, hustým stromovým pokrytý.

Ostrov je krásny háj. Hneď pred samým prístavom vítajú hosťa pokryté stoly pod tieňavými stromami; na jednej strane je kalavný hostinec, schodmi opatrený; príchodzie mu oproti usmieva sa búda, povýšené jej miesto zaujal s nami prišlý hudobný sbor a rezal nôty, len to tak po žilách vošky prehánalo. Skupeniny stromov a kriakov, lavice, všakové priečinky kvetín, vysadené „Cannou indikou,“ tam zase vypínajúcou sa v kruhu „Zeou“ a „Palmou Christi“ — všetko to čisto, živo a vkusne je pestované. Vánok valného Dunaja a výpar rozličných stromov, zmiernené slnko veľmi príjemný dojem činia na rozteplenú kožu. Nad hostincom čneje väža. Pre pekný vyhľad výskriabali sme sa hore, ale očakávané sme tam nenašli. Museli sme sa prebijať pavučinami a zaprášením vrátili sme sa nazad.

Vybrali sme sa na prechádzku a šli sme ostrovom hore, rúčimi vysypanými chodníkami popri báječných luhov. Tu videli sme luhy kosiť a na krátkych prestavkách trávniky pripravenými striekačkami ovlažovať. Tak pravda zelená, z prachu zmytá, udržať sa môže pažiť. Chcel som ísť ku rumom starého ženského kláštora, ale netušiac jeho ukrytú blízkosť, ponevác páľily nás už podošvy, vrátili sme sa druhým západným brehom ostrova nazad.

Blízo pri hostinci začuli sme hrnot voza na železnici. Bola to tramway, ktorá udržuje spojenie medzi prístavom a kúpeľami. Sadli sme si hneď na ňu a čo chvíľa videli sme zbytky kláštora, „Hederou“ obrastených. Z hornej strany prilepené je k nemu jakési nové stavisko, ktoré by som radšej nebol videl, lebo mne aspoň mylilo pravý dojem poesie.

Ešte kus vyššie sú kúpele a za kúpeľami zase hostinec. Medzi tými a týmto je stroj pumpový. Pred hostincom hrala cigánska banda.

Kúpeľ veľmi hersky stavaný je na podobu kríža a jak zovniutornosť pekná, tak je vniutornosť jeho skvosná. Kúpeľov obsahuje 72, voda je tuhá teplica so smradlavým sirkovi-

tým zápachom. Okolie kúpeľov je zahradnícke non plus ultra. Čo mi najviac nápadné bolo a čo som nikde, ani v Miramare, nevidel, je pestovanie trávnikov, kde totižto tráva na shyboch, výpukoch rozličných terás nožnicami strihaná, vodou polievaná, jako baršoň sa skveje, rovné pažite bývajú kosené, alebo pre väčšiu dokonalosť a čistotu strihané, metlami zametávané. No opakujem, že v obore pažíť som väčšiu pečlivosť a dokonalosť nevidel nikde.

Vchod do kúpeľov je od strany južnej a vniutornosť prvej krížovanej siene upomína velebnou tichosťou na sviatočné lázne starých Rímanov. Chodby, pokrovcami vyložené, nedopúšťajú šrototanie a dupotanie krokov a zdá sa človek byť v chráme Víl.

Z oboch strán chodieb kus znížene rozložené sú 72 kúpeľné izby s nádhernými vaňami.

Vrátiac sa koňskou železnicou nazad, večerali sme pri prvom hostinci, kde ešte vojanská hudba cvenčala. Slnko kloniac sa na západ malebne osvecovalo rôzne stromy; povetrie kus zchladlo a tak v peknom tomto kuse zemi, na zelenom tomto tanieriku citili sme sa milo.

Čo fígel to groš. Prizeral som sa, jako zo západného, z melkého, trstinou porasteneho brehu šmuntu vyvážali; bola jej už veľká hrba nachystaná.

„Na čo to vozíte, zemkovia?“ pýtam sa slovenských sedliakov.

„Tým zahradník hnojí všetky zahradnícke pozemky.“

Tak hľa sám Dunaj donáša hnojivo.

Ale v zime a nadovšetko pred rokom ten istý Dunaj toho hnojiva i priveľa nanosil na ním objatú sihoť. Voda hučala vysoko nad sihoťou a ladové kruchy práskaly medzi zhybujúcimi sa stromami. Tam, kde teraz hudba zneje, kde stoličky veselými hosťmi obsadené stojá, ba hen na mnohostupkovej terase pred hostincom krútil sa vír žltej rozzlobenej vody. Jakoby to ani pravda nebolo. Nevidno nič. Ľudská ruka, dážď a slnko všetko pekne krásne zabládily. A peniazmi veľa vykonať sa dá.

Sihot Sv. Margity je majetkom arcikniežafa Jozefa. Pri jej sriadení strovil hrozné sumy, ačkoľvek kúpeľ, jako i výlety zodpovedajúce vraj úroky donášajú.

Zabavili sme sa dobre. I plúca i koža, uši, oči a žalúdok dobre sa cítily a tak vidami, citami uspokojení sadli sme na loď a plavili sme sa utešenou mokrou cestou domov. Slnko práve oprelo sa bradou o Schwabenberg a kukalo na horúčostou omdletú Pešť; ona unovaná žmurkala na slnko a tisíce jej očí iskrily sa červeným plameňom. Slnko odskočilo, mestá osineli a my poberali sme sa nasýtení dnešným dňom na hospodu.

Domnieval som sa, že námahou a všetkými možnými prosriedkami v metropoli krajiny, v snemovnom meste „suprema lex“ štátnej ideí najdem „tetötül talpig“ zplnenú, t. j. mesto, alebo správnejšie obyvateľstvo jeho, zmaďarčené. Vyznám, našiel som oproti tým časom, keď som tam pred 30 rokmi behom 5 rokov študoval, v tom smere pokrok, ale celkom ani tolkým rokom, ani tým upotrebeným prosriedkom nezodpovedajúci. Maďarčina má jaký taký úradní náter, formalitu; ale kde sa smyslom prirodzený pud ponecháva, je on v menšine maďarský. V domácnosti, v kaviarňach, na ulicach, v hostincoch, vôbec v pospolitosti, kde sa úradní nádych tratí, tam sa nemčina a dost hojne i slovenčina prúdia. Ešte tolko rokov by musela, rozumie sa nemylená, mocou a odmenou pod pazuchami vedená maďarčina vývodit, kým ona v oči druhých, tu umiestených národností (polovicu teda s tými rovnými), ešte len rovnú časť zaujme.

Keď som bol v „Nemzeti divadle,“ nadomnou v prvých lóžach rozprávali sa po nemecky a znali preca i maďarsky, lebo sa správne i v tej kedy tedy shovárali. V čom sa človek zrodí, je prírodou; k čomu sa rozličnými hľadanými prosriedkami priučí, je umelectvom. Príroda sa zatajiť nedá.

Druhý deň ráno stali sme o šiestej a šli sme do farského kostola. Kostol je to jednoduchý, bez všetkých zvláštností, jako vôbec všetky peštianske kostoly. Staváňý je r. 1726 z rumov tureckej džamie. V Leopoldove mal byť pekný kostol, so štyrmi rožnými väzami,

ale nedostaváňý sa už na hrbu ztrepal; to síce natoľko múdre urobil, že sa nepováľal pri dákej veľbej slavnosti.

Na propellere tým istým smerom, čo včera, vybrali sme sa do Budína; vystúpiac na námestie, Bombenplatz rečené, navštívili sme vo vodňom meste rodinu; kým sme ale jej byt našli, stálo to mnoho práce. Pri tej práci zkusil som, že Budínčania ďaleko nie sú tak ochotní, jakým opýtaný Viedeňčan v udaní hľadaných ulíc a miestností býva. Jednoho Budínčana som sa zpytál po ulici a dome a ten, ačkoľvek v susedstve hľadaného domu býval, tú ulicu neznal, jakoby včera z Hongkongu bol prišiel; druhý s múdrou tvárou upravil nás do takého labyrinthu starobudínskych kutíc, že málo chybovalo, že som do ostrihomskej basiliky čelom nevrazil; tretí vlúdne a v mene svätého Gil-Baba pýtaný, kde je Deligencová ulica, tak pozrel na mňa, že som nevedel, či som ja, či je on a či sme obidvaja blázni; prizrel sa na mňa z tuha, nedal odpoveď a pošol ďalej. Konečne nás preca dáky Bummler na miesto dopravil.

Po skončenej návšteve šli sme širokým chodníkom medzi zahradami do pevnosti. Kým sme sa doredikali hore ku viedeňskej bráne, dokonale sme sa vyzvárali. Pevnosťou krčiac sa po tiene šlo to ešte jak tak.

Nazreli sme do oddielov finančného ministerstva. To sú vám smutné múry a robia taký jakýsi exekútorský dojem a staviská vo dvoje predelené smrdia myšami jako staré opustené chyže. To pochodí azda od tých veľa vybavených a nevybavených aktov, čo tam ležia. Ledva sme sa a to u vrátnika o jednom vysoko postavenom úradníkovi dopýtali, kde píše, ačpráve jeho bureau nad hlavou mu bol. Ale tomu nie div pri tolkej armáde úradníctva. Každý týždeň v sudoch černidlo jako inde pivo do tohoto ministerstva dovážajú. -- Včerajšou cestou vrátili sme sa do Pešti.

Keď vraj do veľkého ohňa vodou striekajú, že tuhšie horí. Sladolaď i nás na chvíľku obživil; tým väčšej nás smäď na to trápil. Omáľam jazykom na cérusku vyschnutým, v tom mi padne zrak, šťastlivý zrak — tam pred redutou na nápis: „Plzeňské pivo.“

Zasmial som sa chutne; bol to smiech radosti. Našiel som známeho, s ktorým som sa roku 1873 na viedenskej výstave spriatelil. Jedon, dva, tri — už sme boli tamdnu za stolikom a jedon korbel bol mi už za nákrútkom. Potom som sa len ešte poobzeral. Boli sme v sále, v tej sále ale bola zahrada, kolo steny stromy a medzi krovím na stĺpoch sochy: Deák, Vörösmarty, Kazinczi a ešte iní básnici a výtečníci dívali sa mi, jako sa to súcha. Tito tichí hostia majú hospodu gratis bez chovy. Miestnosť je to elegantná, jidenie je tu znamenité, obsluha rýchla a to plzeňské — no, mne sa tento vidiek lepšie páčil jako tam okolo Gödölova. I umienili sme si, že, kým sa budeme v Pešti baviť, sem budeme k obedu chodievaf. Sriadili sme si „tria tabernacula.“

Po obede šli sme popri starom mestskom dome do Leopoldovej ulice, kde sme monumentalné stavisko, nový mestský dom, obzerali. V izbách neboli sme, lebo nebolo človečka, ktorý by nám jich bol poukazoval, ba jako zvláštnosť poznamenaf musím, že sme

ani pred, ani vo vrátoch, ani v celom budovisku živej duše nevideli; i prešli sme celé stavisko, obzerali, čo sa videt dalo a nesretili nikoho, ani čoby sme sa na memphiských pustatinách prechádzali. Schody, povala atď. sú umelecky vkusne hotovené a bohato pozlátané. Z tohoto nemého palácu tiahli sme na samé námestie, kde sme obišli velikánsky, pevne staváňý celní dom. Popod široký dunajský breh spojené sú podzemné miestnosti jeho pomocou kanálu s Dunajom, kde sa tovar na loďach dovezený zkladať a vodovodom do colnieho domu dovážaf môže. Či ten vodovod pri povodňach nebezpečným nebude, to neviem; ja by som ale myslel, že ano.

Na „Sennom námestí“ z ďaleka čítal som nápis Jána Kožuchovej firmy, na Slovensku dobre známej; je tam mnoho skladov hlineného, porcellánového a sklenného riadu. V susedstve tohto námestia sadli sme na tramway a viezli sme sa popri museume, snemovni atď. kerepešskou cestou do mestského lesíku s hlavním účelom, aby sme zverienec obzreli.

(Pokračovanie nasleduje.)

Sväto-martinským Sokolom.

Počul som šumnú pieseň tvoju,
Lubovoňný Martina kvet!
Neraz schvátila dušu moju
V blahý nadzemských citov svet; —
Keď som vstúpil v tvoje chrámy,
Smutná duša okriala mi.

Oj, spievajte nám, Slávy deti,
Pieseň vaša hlahol sladký,
Keď posvätnú lásku k svojeti
Budí v synoch Slávy matky; —
Lúbeznosťou keď sa zvlní:
Láskou k rodu srdce plní.

Oj, spievajte nám, synia Slávy!
Pieseň vaša — prúd horúci,
Zvon velebný a prenikavý,
Verným ku sláve znejúci; —
A zápalom keď sa zvlní:
Hrdým citom srdce plní.

Oj, spievajte nám, bohatieri!
Pieseň vaša — rachot hromu,
Keď na temä toho uderí,
Kto zradcom je svojho domu; —
Bohatiersky keď sa zvlní:
Srdce vrahom strachom plní.

Daniel Maróthy.

FEUILLETON.

Janko Polienko.

Juhorská prstonárodnia povest.

Bol raz jedon staričký otec a jedna stará matička a ti nemali žiadnych detí. Mrzelo to i staričkého otca i starú matičku. Stará matička hovorievala: „Čo si počnem v sta-

robe? Prečo nám milý Pán Boh dietok nedá?!“ I riekla raz k staričkému otcovi: „Idz starký, idz do lesa, vyrež mi tam zo dreva decko a urob mi kolísku, budem mať aspoň zábavu.“

A hneď odišiel starký do hája, vyrezal z lipového polienka decko, vyrúbal z kláta kolísku . . . a stará matička položila drevené dieťaťko do kolísky, kolísala ho a spievala :

Hajaj, belaj, môj synáčku,
Navarím ti polievčičku,
Budem teba kolisavať,
Bude sa ti dobre spávať.

A tak kolíše a spieva, kolíše a zase spieva . . . I prišiel večer a staričký otec a stará matička lahli si spať; keď rano vstali, našli na kolíske miesto lipového polienka — živého synčoka! Radovali sa veľmi a synka nazvali „Janko Polienko.“ Janko rástol jako bylina z vody a tak zalúbil sa i starkému i matičke, že ťažko to myslieť alebo cítiť, a možno to len v pohádke vysloviť!

Keď Janko Polienko dorástol, riekol k otcovi: „Vysekaj mi, otče môj, zlatý člnok a urob srieborné veslo, pôjdem rybky loviť.“ A staričký otec hneď urobil mu zlatý člnok a srieborné veslo, pustil na riečku a Janko Polienko plával — plával

Nalovil rýb, doniesol jich domov a zase odišiel. Na rieke skoro vždy žil a stará matička nosievala mu ta jiedlo. A keď k nemu prišla, hovorievala mu mamička: „Počuj syn môj, nezabudni: keď ťa ja zavolám, priplávaj ku brehu, keď ťa ale niekto cudzí zavolá, plávaj ďalej.“

Polienko odplával.

Matička navarila mu obed, doniesla na breh a volala :

Môj Janičok, môj synáčok,
Poď sem, pojedz polievčičku,
Bozkaj milý jedináček
Svoju staričkú matičku!

Polienko poznal, že to jeho matka obed doniesla. I plavil sa, plavil Pristál ku brehu, najjedol sa, napil sa, odviazal zlatý člnok so srieborným veslom a plával ďalej a lovil ryby

Ale drak počúval, jako matička volala na Polienka, i prišiel sám ku brehu a kričal :

Môj Janičok, môj synáčok,
Poď sem, pojedz polievčičku, atď.

Polienko počúval

„To nenie mamkin hlas!“ a začrel veslom. „Plávaj, plávaj,“ hovoril, „môj člnok, plávaj ďalej! Plávaj, plávaj, člnok môj ďalej!“

A člnok plával. Na brehu stál drak, stál, stál — sobral sa a odišiel od brehu.

Matička Polienkova uvarila obed, doniesla ho ku brehu a volala :

Môj Janičok, môj synáčok,
Poď sem, pojedz polievčičku atď.

Polienko počúval „A to je moja matička, doniesla mi obed!“ Plával až prirazil ku brehu, najjedol sa, napil sa, podal matke ryby, ktoré nalovil, — odviazal člnok a zase odrazil od brehu

Zase prišiel drak ku brehu a opäť volal :

Môj Janičok, môj synáčok,
Poď som, pojedz polievčičku atď.

Polienko zase načúval, ale poznal, že to nenie hlas jeho mamkin, začrel veslom a: „Plávaj,“ hovoril, „plávaj, člnok môj, ďalej!“ A tak sa stalo niekoľkokrát. Keď matka doniesla jiedlo a volala, tu priprivil sa ku brehu a keď drak kričal, začrel veslom a člnok plával ďalej a ďalej

Drak videl, že takto nič nevykoná; i šiel ku kováčovi pre pomoc: „Kováč, kováč, ukuj mi taký tenký hlas, jaký má matka Polienkova!“ Kováč ukul. I odišiel drak zase ku brehu a volal :

Môj Janičok, môj synáčok,
Poď sem, pojedz polievčičku atď.

A Polienko rozjímal, či je to jeho matka či nie. Konečne riekol: „To mi moja matička jiedlo doniesla!“ a plavil sa ku brehu ale tu pochytil ho drak z člnku a vliekol do svojho zámku.

Prišli ku zámku.

„Olenka, Olenka, otvor!“

Olenka otvorila a drak vstúpil do zámku.

„Olenka, Olenka, zakúr do peci tak, aby sa kamene rozsypaly!“

A Olenka odišla, zakúrila do peci, až sa kamene v nej rozpadaly

„Olenka, Olenka, upeč mi Janka Polienka, až by sa z kostí rozpadol.“ Na to odletel

I riekla Olenka: „Janičok Polienko, sadni si na lopatku, poveziem ťa — či ano, či nie?“

A Polienko na to: „Jako si sadnem? Ja to neviem!“

„Sadni,“ riekla Olenka.

A on sa zdvihol a položil hlavu.

„Oh, nie tak, sadni celý!“

A on sa zdvihol a položil jednu ruku.

„Tak?“ pýtal sa.

„Nie tak; sadni celý!“

I zdvihol sa a položil druhú ruku, i pýtal

sa: „Tak?“

„Tak nie,“ hovorila Olenka.

„A jako teda?“ a položil nohu.

„Ani tak nie!“ hovorila.

„No, tak mi to ukáž, lebo neviem, jako si sadnúť.“

„Olenka chytila ho, čo jej sily stačily, on ale pochytil lopatu, posadil ju násilne na ňu a hodil ju do peci a pec zapchal. Potom zatvoril zakliaty zámok, vyšiel na vysoký javor a tam sedel.

O chvíľku prišiel drak: „Olenka, Olenka, otvor!“

A Olenky kde nič tu nič.

„A to asnaď Olenka odišla s chlapcami!“

I otvoril zámok, odkryl pec, vyňal z peci mäso a húpľal, či je to Polienkovo? I jiedol... Keď sa dobre najiedol, vyšiel a kričal po dvore: „Upieklo sa, uskvarilo sa mäso Polienkovo.“

A Polienko ozval sa z javora: „Upieklo sa, uskvarilo sa mäso Olenkino!“

Drak počúval a kričal znovu: „Upieklo sa, uskvarilo sa mäso Polienkovo!“

A z javora opäť ozval sa Polienko: „Upieklo sa, uskvarilo sa mäso Olenkino!“

Drak urobil zirk! a už bol pri javore, na ktorom sedel Polienko. Dal sa do hryzenia... hrýzol, hrýzol, až si zuby polámľal a preca neprehrýzol... Išiel ku kováčovi. „Kováč, kováč, ukuj mi také zuby, aby som silný javor prehrýzľ a Polienka sjiest mohol!“

Kováč ukul. Drak hrýzol, hrýzol...

Už skoro prehrýzol, keď tu naraz letí krdel husí. Polienko jich prosí:

Húsky, húsky, húsence,
Chyťte ma na krýdľence,
Zaneste ma za hory,
Do matkinej komory, —
Tam sa dobre najieme,
Do vôle napijeme!

A húsky riekyľ: „Nech ľa zadnie vezmú!“

Polienko znovu plakal... Javor už práskal... Drak sa dounoval, odišiel napit sa vody a zase hrýzol do javora... A zase letí krdel husí. Polienko zaradoval sa a prosil:

Húsky, húsky, húsence,
Chyťte ma na krýdľence,
Zaneste ma za hory,
Do matkinej komory, —
Tam sa dobre najieme,
Do vôle napijeme!

„Nech ľa zadnia vezme!“ hovorily a letely ďalej.

Polienko húpľal: „Už mi teraz nik nespomôže!“ a plakal tak ľalostne, plakal, až dolu slzy sa lialy. A drak už javor valil, skoro zvalil, povalil. Naraz letela jedna jedinká húska — letela chytro. Polienko volal na ňu:

Húska, húska, husička,
Chyť ľe ma na krydľička,
Zanes ľe ma za hory,
Do matkinej komory, —
Tam sa dobre najieme,
Do vôle napijeme!

A húska riekla: „Sadni!“

Sadol. I niesla ho domov a posadila na dvore a odletela. Polienko sedel na dvore a stará matička piekla podplameniky a čítala:

„Tak, stary, jedon tebe a jedon mne!“

A Polienko volá z nádvoría: „A mne!“

A znovu čítala stará matička: „Tak, stary, jedon tebe a jedon mne!“

A Polienko zavolal: „A mne?“

A staričký otec a stará matička divili sa.

„A či ty mňa už neznáš, otecko mój, či ty už nevieš, čo to znamená: a mne?“

„Nie,“ hovoril staričký otec, „neviem.“

A stará matička znovu číta: „Tak, podplamenik tebe a podplamenik mne!“

A Polienko sedí na dvore a volá zase: „A mne nič?“ —

I pristúpľl staričký otec k oknu a poznal Polienka. Bežali von a viedli ho do izby a radovali sa. Stará matička dala mu jiesť a hlavu mu umyla a ućesala. A tak žijú, žijú, a dobre sa majú. I ja som tam bol, vínko pil a mäď jiedol.

Preložil *Sytmiansky*.

Andrej Sládkovič.

(Vyobrazenie na strane 1.)

Na záhlaví čísla tohoto podávame ctenému obecenstvu svojmu podarenú podobizeň jedného z najprednejších a najplodnejších našich básnikov, večne mladého pevca „Mariny,“ „Detvana,“ „Zriňského“ — Andreja Sládkoviča.

Životopis tohto zriedkavého posvätenca a oblúbenca tatranskej Muzy podal náš nezapomenutelný prvý romancier Janko Kalinčák r. 1862 v prvom ročníku „Sokola,“ vydávaneho privčas zosnulým veľikánom V. Pauliny-

Tóthom, pod záhlavím „Rozpomienky na Andreja Sládkoviča;“ my uverejnili sme v ročníku V. „Orla“ „Nákres života Andreja Braxatoris-Sládkoviča,“ písaný nerozlučným priateľom mladosti a života osláveného pevca nášho, Ludovítom Grossmannom. A preto nebudeme teraz opätovať to, čo slov. obecenstvu už známo je; no prehovoríme čo najskôr o jeho literárnej činnosti a to čo najobširnejšie.

Staré carské mesto Trnovo v Bulharsku.

(Vyobrazenie na strane 17.)

Staroslavné mesto Trnovo, sídlo to drevných bulharských cárov, ožilo opäť v terajšej rusko-tureckej vojne. Je ono veľmi dôležitým strediskom križujúcich sa ciest v Bulharsku. Najhlavnejšou komunikačnou čiarou v severnom Bulharsku je cesta, ktorá vedie z Ruščuku do Belej, cez Trnovo a Gabrovo k priesmyku šipeckému. Rusi prekračiac Dunaj, zmocnili sa hneď tejto cesty a 2. júla 1877 zjavila sa ruská jazda pred Trnovom. K bitke došlo 6. júla. Turci nemali tu mnoho vojska, ale preca toľko, aby vo svojich výhodných postaveniach Rusom za nejaký čas rázne boli mohli odporovať. Netrvalo dlho a Turci ustupovali za Trnovo, i nemohli odolať prudkému útoku a udatnosti ruskej jazdy, kozákov a dragónov, ktorí sami, bez podpory pechoty a delostrelectva, vykonali toto skvelé dielo, ktorému v novovekom bojovaní sotva podobného možno najst. Rusi vtrhli pod generálom Gurkom dňa 7. júla do Trnova. Bol to pre celé obyvateľstvo deň slávy. Bulhari v početných prívodoch so svojimi kňazmi vo skvelých ornátoch v čele, vyšli výtazným Rusom naproti pri speve, nesúc obrazy Svätých, kostolnie zástavy, chlieb a sol. V čele prívodu nesená bola veľká, nadherná biblia, ktorú ruskí bojovníci vrúcae ľúbali. Bulhari hrnuli sa k Rusom, tiskli jim vrele pravice a vrhajúc sa veľkokniežatovi Mikulášovi v cestu, s okom zaroseným ľúbali ruky jeho. Medzi-

tým mnisi zavesili na kláštorných väziach zvony, ktoré behom štyristo rokov ukryté boli v hlbokých, tmavých pivniciach pred sľednými zrakmi moslemínov. Elegické zvuky tých zvonov opäť po trapných štyristo rokoch volne sa rozzvučaly údolím Jantry a po celom okolí, zvestujúc po dlhej tmavej noci nové ráno životu, volnosti a sláve kresťanského národa bulharského. Pri hlučnom jasote v stúpil veľkoknieža okolo poludnia do kostola, kde prítomný bol službám Božím. Na to prechádzal veľkoknieža zvolna ulicami mesta, v ktorých stály početné slavnostné brány s nápisom: „Zdravstvuje!“ Na tejto prechádzke svojej sprevádzaný bol sborom spievajúcich bulharských dievčienec. Ženy a dievčence zasypaly ho skoro z okrášlených zástavkami a vencami okien kytkami, ba generál Ignatiev bol vo voze svojom tak rečeno zahrabaný v daždi ratolestí, kytiek a vencov. Konečne uchýlil sa veľkoknieža Mikuláš do pripraveného pre neho obydlia.

Staroslavné mesto Trnovo patrilo v šerej dávnovokosti k predným mestám bulharského cárstva; ono menuje sa v dávnych bulharských pamiatkach „bohospasným cárihradom, cárom miest, slavným mestom Trnovom, druhým mestom po Carihrade.“

Trnovo pôvodom svojim siaha až do VIII. storočia po Kristu. V X. storočí bulharský bojar Šišman so svojimi synmi mal tu rodní

hrad a vládol nad ostatnými bojarmi v krajine. Vtedy povstal Šišman proti svojmu hosudarovi Bortovi a stal sa cárom Bulharska. Jedon z jeho synov bránil behom mnoho rokov samostatnosť Bulharska proti Byzancii, no jeho nástupcovia neobránili sa viacej tak, že Bulharsko stalo sa opäť podriadeným územím Byzancie. Nekoľkokrát potom bolo povstanie Bulharov v hlavnom sídle jejich Trnove potlačené, až dvaja bratia z potomstva Šišmanovho spôsobili výdatné povstanie proti cárovi byzantskému Izákovi II., shromožili okolo seba vlastencov bulharských v chráme Sv. Dimitria Solúnskeho v Trnove, vyhlásili sa za cárov a založili týmto spôsobom druhé bulharské cárstvo, ktoré trvalo do r. 1393, keď vo štvrtom roku po bitke na Kosovom poli a po páde Srbska i Bulharsko bolo od Turkov pokorené. Cári, bratia Asenovci, Peter a Ján, opatrili Trnovo blahobytom a mocou, z čoho zostaly v terajšom Trnove len chudobné zbytky a rupy. Ono bolo vtedy središkom politického, cirkevného a literárneho života bulharského národa. V ňom boli paláce cárske, metropolitove, potom patriarchove. V Trnove bolo mnoho chrámov, z ktorých mnohé úžasom naplňovali pre svoju veľkoleposť, svätyné a bohatstvo. Bol tu katedrálny chrám, patriarchálna cirkev, dvorný chrám, kde opatrované boli pozostatky cára Asena II., kostol sv. Apoštolov Petra a Pavla, ktorý sa udržal až po dnešnú dobu, jako katedrálny chrám arcibiskupa trnovského, chrám bulharského sv. Jána Rylského, vystavený roku 1195, k ktorom pochované boli ostatky ochrancov Bulharska, prenesené sem z kláštora Ryly, sv. Dimitra Solúnskeho, kde korunovaní bývali bulharskí cárovia. V meste a okolí bolo mnoho kláštorov, z ktorých chýrne sú: veľiká lavra s ohromným chrámom k úcte štyridsať mučedníkov, v ktorej sklepeniach pochovávali sa bulharskí cárovia a cárovny s deťmi, sv. hora s kostolom sv. Theodosia trnovského a iné. V čarokrásnych údoliach a úzlabinách okolo Trnova bolo množstvo menších kláštorov mužských a ženských. V XIII. a XIV. storočí bolo Trnovo sídlom cárov a patriarchov, sredom politického a cirkevného života bulharského národa. Žili

tam chýrni bojari, po ktorých zachovalo sa v meste až podnes pomenovanie „bojarská magala“ (štvrť). Tu odbývaly sa i politické i cirkevné snemy. Tu kvitla v dobe cárstva literatúra; písaly sa kroniky a letopisy, preklady z gréckeho na slovanský jazyk rôznych bohoslužobných, kanonických a obradných kníh. V trnovskom semeníšti vzdelaával sa ruský metropolita sv. Kyprian, rodilý Bulhar, ktorý do ruštiny preložil množstvo náboženských a kanonických spisov. Z Trnova pochádzal slovútny metropolita juhozápadného Ruska Grigor Cimvlak, od ktorého pochádza blahoreč na pamiatku bulh. patriarchu Jevfima, ktorá sa pri páde Trnova r. 1393 zachovala a najdená bola r. 1873 od ruského archimandritu Leonida v Carihrade. V Trnove prechovávaly su dlho pamiatky slovanského písomníctva; r. 1325 boli ale od vandalského trnovského metropolitu Fanariota Hilariona, rodom Gréka a nepriateľa Slovanov, popálené. O cirkevnom a národnom živote v Trnove zachovaly sa mnohé pamiatky. Tak napísano je v Nikonovom letopise pod r. 1393: „Toho roku Amuratov syn Čeljubij Amira, Turek, celú zem bulharskú i slavné mesto Trnovo, i cára, i patriarchu, i metropolitov, i biskupov zajal, ostatky Svätých spálil a hlavný chrám v mečetu pretvoril.“ So zvláštnou podrobnosťou opísané je utrpenie Trnova a jeho pokorenia od Čeljubija v reči Grigora Cimvlaka.

Pádóm Trnova zaniklo bulharské cárstvo, patriarchát bol vyzdvihnutý, bulharská cirkev r. 1394 podriadená carihradskému patriarchovi, mnoho krásnych chrámov premeneno v mečety a iné v turecké kúpele, ostatky Svätých a cárov spálené, hrobky jich zrušené, mohyly jich srovnané so zemou, mnoho bojárov prinúteno prijať izlam, mnoho mešťanov a duchovných bolo hodeno do väzenia, mnoho jich zahynulo pri úteku, iní boli poslaní do Malej Asie. Sverepé násilie Turkov a Fanariotov a rúhavý jich útlak proti všetkým bulharským zvykom a obyčajom, zničenie pamätníkov slávy bulharského cárstva a patriarchátu, vandalské spustošenie mesta a pamiatok nevyhubily v Trnovänoch upomienky driernejšej slávy a svobody bulharského ná-

roda, no vzbudzovaly v nich hlboký bôl nad zkazou všetkeho, čo je človekovi drahé a sväté. Dlhो nevedeli Trnovänia, čím si majú ulaviť v nešťastiach a biedach svojich. Koncom XVIII. storočia začali sa tešiť sbieraním povestí a pamiatok o národnom utrpení a sbierkou pamiatok bulharskej historie, i spomienkami na život a slávu svojich predkov. Vylievali zármutok svoj v hajduckých piesňach a povestach o povstaní proti Turkom.

Začiatkom XIX. storočia začala sa v Trnove prebúdzat nádej na lepší osud Bulharska a posilňovala sa každým rokom. R. 1828 ustálil sa v Trnove ideál politického vzkriesenia Bulharska. Pri úcastenstve susedných mešťanov poslali Trnovänia do Drinopolu k ruskému maršalovi Debičovi-Zabalkánskemu deputáciu s prosbou, aby jim dovolil začiat dielo k ustanoveniu bulharského cárstva. Maršal odkázal jim, že k tomu ešte niet času. Po uzavrení drinopolského mieru presťahovalo sa na tisíc Bulharov z Trnova a okolia do Ruska. R. 1830 postarali sa v Trnove o založenie bulharského učilišta, o šírení vzdelanosti a historie medzi ľuďom. V najnovšom čase sriadila sa v Trnove samostatná bulharská cirkev s vlastným patriarchom; trnovský arcibiskup je exarchom bulharskej cirkve. Roku 1867 zaplatilo mnoho Trnoväňov pred Midhatom bašom životom svoju lásku k vlasti. Midhat baša nadobudol si toho času meno: kat Bulharov.

Trnovo delí sa riekou Jantrou na dve

časti, ktoré podobajú sa dvom tvrďam. Východniu časť oplakujú krivolačiny rieky a ona predstavuje podobu polostrova, pokrytého niekoľkými pahorkami, zo štvrtej strany primyká sa ku skalnatému terasu. Na tejto skale stojí trnovský hrad, ktorý sa drier a teraz ešte nazýva „Carevič“, turecky „Hissar.“ Tu zachovalo sa niemnoho zbytkov starobulharského sídla. „Carevič“ bol po svojom páde výhradne od Turkov zaujatý; v ňom stojí veľiká mečeta. „Carevič“ spojený je so západnou časťou mesta na pravom brehu Jantry, ktorá sa menuje „Trapezica“ či „Trepevic.“ Spojenie je prirodzeno. Jediný prístup k „Careviču“ je po skale 15 metrov vysokej, 60 dlhej a 4 metry širokej, ktorá premostuje riekku a je z oboch strán strmá ako stena; pod ňou tečie voda, na nej je brána, pri ktorej stojí karaula. Na „Carevičovi“ niet opevnenia, no ono bolo tu ešte v XVII. storočí. Na „Trapezici“ bývaly drier tiež opevnenia, po ktorých niet teraz ani pamiatky, mnoho kostolov a obecných domov. V Trnove sú teraz dve kresťanské mahaly (štvrte), dve turecké a jedna smiešaná. Stavby sú po celom meste pekné. Obyvateľstvo je zámožné, zaoberá sa tkáčstvom, hodbavníctvom a obchodom. Obyvateľov počítuje sa na 40.000, z ktorých sú $\frac{2}{3}$ Bulhari a grécki kresťania; cudzincov má Trnovo málo. Bulhari v Trnove a v okolí znajú výborne celý Balkán a táto okolnosť bola pri tejto vojne veľmi prospešná víťazným Rusom.

Listareň redakcie a administrácie.

P. J. B. Uverejníme. — Pp. D. M. v L. a P. H. v H. Ďakujem. — P. F. A. Š. v B. Minulé ročníky možno nám len po 2 zl. predávať. — P. J. K. v B. Predplatky prišli. Čo robí Slowacki? — P. D. L. v L. Obrazy pošlem, ako i chybné číslo. „O.“ dostanete jako predtým; dľa toho sa riadte. — P. Š. v R. „Vyhnanci“ vyjdú. — P. A. P. v M. Nesvedčí to do bell. časopisu. — P. K. K. v Tr. Veľmi som Vašnosti povďačným za doposielanie mi známeho bell. časopisu. — **Mnohým** pt. pp. odberateľom. Reklamované čísla rozpošleme po tieto dni. „O.“ zasiaela sa riadne na patričnú poštu; že ho mnohí k rukám nedostanú, za to nemôžeme. Často reklamuje sa, nektoré číslo i dvaráz a my ho voždy pošleme, ačkoľvek to s útrovami spojené je. — Páni, ktorí posial obrazy objednané nedostali, rech odpustia;

nestalo sa to našou vinou. Behom týždňa obdržia jich všetci. — **Upozornenie.** Číslo toto posielame všetkým minuloročným pt. pp. odberateľom v tej nádeji, že svoje nedoplatky vyrovnajú a i predplatky na tento ročník čím skor nám láskave dopošlu. Kto „O.“ držat nemieni, nech nám toto číslo nazpät (do Detvy) pošle a spolu na korresp. lístku o tom nás poučí, aby sme tak daromné výlohy nemali. Kto naše „slovo k ct. obecenstvu,“ v 12. čísle minulého ročníka uverejnené, pozorne prečítal, ten znaf bude povinnosť svoju národnú, tomu netreba podporovanie činnosti našej literárnej na srdce kľasť, ved ten zná, že spisovateľstvo obetuje pre národnú vec najskvostnejšie sily, práce premnoho, času najviac a najsvätejšou povinnosťou každého národa a jeho členov je, životného tohto faktora výdatne hmotne podporovať.

Predpláca sa u redakcie a administrácie v Detve (Zólyum megye):

Celoročne 4 zl., poloročne 2 zl. r. č. Študujúca a remeselnícka mládež, i chudobní učítelia obdržia „Orla,“ za 2 zl. r. č. Roč. II., III., IV., V. a VI. „Orla“ možno dostať po 2 zl. r. č. — „Orol“ vychádza vo 12 sošítach, $3\frac{1}{2}$ —4 hárkov silných, dňa posledného každého mesiaca na štvorke.

Majiteľ a vydávateľ Andrej Truchlý-Sytniansky. — Knihlač.-úcast. spolok v T. Sv. Martine.